

Erindringer fra LandboSeniors virke 1997-2017

Livet efter landbruget

– Erindringer fra LandboSeniors virke 1997-2017

Livet efter landbruget

Livet efter landbruget

– Erindringer fra LandboSeniors virke 1997-2017

Livet efter landbruget

- Erindringer fra LandboSeniors virke 1997-2017

	Indhold
3	Forord
5	Da står en ny tids bonde på sin toft ...
29	En landboseniorklub fødes.
35	Stor og stærk...
43	Lille og vågen...
48	Stjernestunder.
60	Landsforeningens start.
65	Landsforeningens virke 1997 – 2017
80	Min tid som landsformand.
93	Liste over bestyrelsesmedlemmer i Landsforeningen.
94	Fortegnelse over lokale landboseniorklubber.

Forord

*Af Poul Hansen, formand for
Landsforeningen LandboSenior.*

Dansk Landbrug har været igennem mange forandringer, som også er beskrevet i dette jubilæumsskrift, især perioden 1860 – 1960, hvor grundloven, de folkelige bevægelser som højskolen og andelsbevægelsen, men også de forskellige religiøse bevægelser satte sit præg på landbokulturen.

Der blev bygget mejerier, slagterier, forsamlingshuse, missionshuse, dannet nye foreninger, og der blev grundstenen lagt til vort moderne industri- og velfærdssamfund. Rigtig mange af vore industrivirksomheder blev jo grundlagt, fordi landbruget skulle bruge maskiner som selvbindere, roerensere, tærskværker m.m.,

I efterkrigstiden, hvor vi fik Marshall-hjælp m.m., begyndte en meget stor mekanisering. Det betød at hestene forsvandt, derefter først tjenestepigerne og så karlene. Mand og kone blev alene på bedriften, for nu kunne de producere med meget mindre arbejdskraft.

Som bekendt betød det også store forandringer i hele samfundet. De såkaldte mejeribyer kom under pres, små brugser og købmænd forsvandt, skoler lukkede m.m.

Det blev vor generations opgave at lukke og slukke for mange af de ting, vore bedsteforældre troede på og havde bygget op med stor flid – og somme tider måske også afsavn. Så engang imellem kunne man næsten ønske sig at være født i det forrige århundrede.

Det er nu sådan, at hver generation har forskellige opgaver, og på trods af den store strukturforandring, har det også været muligt at have et godt landmandsliv. Det kan der ses mange eksempler på her i jubilæumsskriftet, som er udgivet i anledning af Landsforeningens 20 års jubilæum. Hvor noget falder, skal nyt bygges op – der skal tilpasses, og det har da også været spændende.

Med nye tider og opbrud i de kendte strukturer blev grundlaget for landbrugets seniorklubber skabt. Mange blev rådvilde, hvor blev vort sociale net fra det lokale landsbysamfund af, og hvor skal vi hen fremover? Ja, det er jo knapt, at vi ved det endnu. Foreløbigt er vi nået frem til en internetverden, hvor fællesskabet udøves på en helt anden måde.

Som ovenfor nævnt blev seniorklubberne skabt af et behov for at finde fælles identitet og fortsat være en del af fællesskabet.

Hvorfor vil vi så udgive et sådant skrift? Jo, vi finder det vigtigt at få fortalt vores historie, som en del af landbrugets historie i de mere end 20 år, landboseniorklubberne har eksisteret.

I skriftet vil I kunne læse om de tanker og ideer, som fremsynede kvinder og mænd gjorde sig omkring dannelsen af klubberne lokalt og også, hvad der førte til dannelsen af Landsforeningen.

En stor tak til de mange skribenter, der har bidraget til jubilæumsskriftet med artikler og sjove historier.

Jubilæumsskriftet er samlet og redigeret af Landsforeningens sekretær, Kristian Kamp Justesen – et stort arbejde har han udført med lyst og gåpåmod.

Den finansielle del er kommet på plads med stor støtte fra Foreningen Plan-Danmark, som for øvrigt også gav sin støtte i forbindelse med Landsforeningens stiftelse.

Vi er dem en meget stor tak skyldig!

Med disse bemærkninger vil vi overlade jubilæumsskriftet til læserne.
– God fornøjelse.

Da står en ny tids bonde på sin toft...

*Af Jørgen Skovbæk, sekretariatschef for
De danske Landboforeninger 1966-1996*

Historien om, hvorledes dansk landbrug er skabt af nytids bønder – generation efter generation.

Gennem generationer har det været dansk skik at indlede et folkeligt møde med en sang. Således var det ifølge en landsbyvedtægt helt tilbage fra 1597 allerede den gang ”gammel sædvane” at indlede et gilde med en lovsang.

Sjællands første biskop efter reformationen i 1536, Peder Palladius - en blikkenslagersøn fra Ribe - havde da også pålagt degnene, at de skulle lære bønderne at synge danske salmer og sange – ikke alene i kirken, men også hvor de samledes i anden sammenhæng.

En af de sange, der hyppigst har været sunget ved folkelige møder i de sidste hundrede år, er Jeppe Åkjærs ”Som dybest brønd”, skrevet til et historikermøde i 1917. Sangen minder os om, at i forhold til vort eget liv er slægtens langt, og at vi styrkes af de minder, som flinteøksen, mosefundene og de gamle skrifter og kirkebøger giver os.

Men sangen ser også fremad. Livet føres stedse videre af kommende generationer under påvirkning af nye impulser (andre lærkesange).

Også Johs. V. Jensen beskæftigede sig i en anden af vore skattede sange, ”Hvor smiler fager” fra 1925 med de henfarne slægter. ”Vil selv du fatte dit væsens rod, skøn på de skatte, de efterlod”, hedder det således manende. Mange seniorlandmænd er da også optaget af tidligere generationers virke og er derfor engagerede i både lokalhistorie og udforskning af egen slægt og dens samspil med samfundsudviklingen.

Selv vil jeg i det følgende søge at give et rids af noget af det, som landbo-

slægterne forud for os har udrettet, med hovedvægt på det sidste par århundreder siden landboreformerne. Selv om disse reformer synes langt tilbage i tid, er det for de ældre af os erindringsmæssigt dog ikke længere tilbage, end at flere af vore bedsteforældres bedsteforældre har oplevet udskiftningen som børn.

Udover at vore omfattende og fredeligt gennemførte landboreformer - ved tidligt at frisætte store dele af befolkningen - nok mere end noget andet har sat sit umiskendelige præg på den danske samfundsmodel, så er tiden siden da karakteriseret ved, at hvert eneste slægtled har bestået af nytidsbønder, der hver for sig har gennemført væsentlige ændringer i måden at drive landbrug på.

Tænk bare på de teknologiske ændringer, der skete i Åkjærs nytidsbondes tid efter 1. Verdenskrig - mange seniorers bedsteforældres tid - hvor elektriciteten udover den bedre belysning muliggjorde en omfattende indengårds mekanisering med tærskning, kornformaling, vandværk, roeskæring og maskinmalkning. Den følgende generation efter 2. Verdenskrig iværksatte traktormekaniseringen og mejetærskningen samt husholdningernes mekanisering med vaskemaskiner, køle- og fryseskabe og elkomfurer. Alt dette fulgtes af mange nuværende seniorers egen specialisering og koncentration af produktionen på stadig færre heltidsbedrifter, som disse års aktive landmænd videreudvikler med brug af de muligheder, som satellitter og digitalisering stiller til rådighed.

Også i slægtledene før Åkjærs sang skete der store ændringer. Vore oldeforældre grundlagde det alsidige husdyrlandbrug og startede andelsvirksomhederne og den landmandsejede fødevarerindustri i 1880'erne. Tipoldeforældrene oprettede de første højskoler samtidig med, at de havde opbygget en indbringende eksport af korn og stude, efter at tiptipoldeforældrene i bogstaveligste forstand havde beredt jordbunden herfor ved at tage svingploven i brug og sørge for stenrydning, udgrøftning og mergling samtidig med, at de tog del i de første landboforeningers dannelse og i valg til stænderforsamlingerne. Forud var gået vore tip-tip-tipoldeforældres indsats med ophævelsen af det forældede dyrkningsfællesskab, udskiftningen af landsbyernes jorder, inddigning af dem, og bygning af mange nye gårde ude på markerne. I kontrast til dette hastige udviklingsforløb gennem det sidste par århundreder var der i tiden før landboreformerne ikke alene flere generationer, men flere århundreder mellem væsentlige nybrud i landbruget.

Pløjning med ard - illustration af Niels Bach til Tollundmanden.dk for Silkeborg Museum.

Før landboreformerne

Der har kun været drevet landbrug i knap halvdelen af de ca. 12.000 år, hvor der siden sidste istid har boet mennesker i Danmark. I de første 6.000 år ernærede man sig som jægere, fiskere og samlere. Men omkring 4.000 år f. Kr. kom agerbruget og husdyrholdet her til landet via Balkan og Mellemeuropa fra vore dages Syrien og Irak, hvor det var begyndt ca. 10.000 år f. Kr.

Fra det 4. årtusind f. Kr. har stenalderens bønder efterladt sig de vældige stendysser og jættestuer, og fra det 2. årtusind f. Kr. har vi de store bronzealderhøje. Fra jernalderen i århundrederne på begge sider af Kristi fødsel viser en række udgravninger, at landsbyerne jævnlige blev flyttet til nye jorder, og at markerne blev dyrket med den såkaldte ard, der forspændt et par okser eller heste formåede at løsne jorden, så den var beredt for udsæd.

Dette landbrugssystem blev ændret væsentligt i vikingetiden i årene op mod år 1.000. Nogenlunde samtidig med, at Harald Blåtand i 960'erne sørgede for, at vi fik et samlet kristent rige, inddelt i sogne, blev landsbyerne fastliggende samtidig med, at hjulploven indførtes. Da den i modsætning til arden både havde et plovskær og en muldfjæl, kunne furen både skæres ren og også vendes, så afgrøderester, ukrudt og husdyrgødning kunne nedpløjes. Det forøgede jordernes ydeevne markant.

Den bedre jorddyrkning og et gunstigt klima forårsagede en væsentlig udvidelse af det dyrkede areal i de følgende tre århundreder. Mange nye

landsbyer blev anlagt på tidligere overdrev eller ved rydning af skov. Det er de landsbyer, der ender på -torp, -strup, -holt, -tved, -skov, -have eller -rød. Det resulterede i en landbrugsproduktion, der efter alt at dømme var fuldt på højde med produktionen i tiden op til landboreformerne 500 år senere.

I 1300-tallet skete der et tilbageslag - måske fordi der var drevet rovdrift på den indvundne jords ressourcer, måske fordi klimaet blev køligere. Her til kom, at Den sorte Død midt i 1300-tallet bortrev mellem en tredjedel og halvdelen af befolkningen, hvorved der opstod mange ødegårde, ja hele landsbyer blev forladt og groede påny til med skov.

Det resulterede omkring år 1400 under Margrethe I i en ny landbrugsstruktur med færre landbrug end før, bestående af nogle få godser og et stort antal nogenlunde lige store bøndergårde. Dermed skabtes grundelementet i den landbrugsstruktur, som vi har kendt lige frem til 1960, hvor gårdsammenlægningerne begyndte. Samtidig etableredes det dyrkningssystem, som var gældende indtil 1780'ernes reformer. Hver landsbys bønder dyrkede jorden i fællesskab i det såkaldte vangebrug på øerne og i Østjylland og i græsmarksbruget i resten af Jylland.

I det udbredte 3-vangsbrug, hvor der veksledes mellem rug, byg og fælled, dvs. selvgroet græs og ukrudt til afgræsning, var hver af disse 3 vange inddelt i flere åse af nogenlunde ensartet jord, og hver gård i landsbyen havde så en ofte meget smal ager i hver ås. Hver gård havde således sin jord fordelt på mindst et halvt hundrede agre. Det samme gjorde sig gældende i det jyske græsmarksbrug, hvor man dyrkede korn og ærter i 4-5 år efter hinanden, hvorefter jorden hvilede som selvgroet græsmark i andre 4-5 år.

Da jorden før såning skulle bearbejdes med den tunge hjulplov, der typisk krævede 4 hestes forspand, var det kun en mindre del af jorderne, der hvert år kunne tilsås med korn. Resten henlå enten som fælled i vangesystemet eller som omkringliggende overdrev og vådområder.

Den samlede kornhøst midt i 1700-tallet skønnes derfor kun at have udgjort omkring 5 mio. hkg mod vore dages knap 100 mio. hkg foruden andre salgsafgrøder. Af de 5 mio. hkg skulle den ene bruges til udsæd, så der var kun 4 mio. hkg tilbage til foder og til forsyning af den danske og norske be-

folkning. Da landet midt i 1700-tallet ramtes af både kvægpest og hestedød, kunne det derfor selv på landet knibe med fødevareforsyningen.

Det er muligvis den situation, der inspirerede Grundtvig, hvis barnepige, Malene havde oplevet kvægpesten, til salmelinien: "Selv hvor bønder af hunger dø, finder den lille fugl et frø". Når landbruget således havde problemer nok med at brødføde den daværende beskedne befolkning, magtede man slet ikke at kunne tilgodese en nu voksende befolknings behov. Derfor var der behov for reformer med et nyt landbrugssystem, hvor en ny tids bønder kunne afløse Holbergs Jeppe på Bjerget. Hvilke ændringer, der skulle til, blev ivrigt diskuteret i ledende kredse i 1750'erne og frem.

Landboreformerne

Danmark kom internationalt til at skille sig ud ved allerede i 1780'erne at få gennemført et meget omfattende sæt af landboreformer med det dobbelte sigte gennem udskiftningen at få skabt en mere rationel landbrugsstruktur, og gennem en række frihedslove og styrkelse af bøndernes selvstændighed at anspore den enkelte bonde til i egen interesse at forbedre sin bedrift.

Når disse reformer kunne gennemføres, skyldtes det en kombination af en stærk enevoldsmagt og nogle forandringsparate godsejere blandt kongens rådgivere. Disse godsejere var fra omkring midten af 1700-tallet begyndt at praktisere nogle nye landbrugsmetoder, som man havde udviklet i England (svingploven - som muliggjorde en udvidelse af dyrkningsarealet - udskiftning af jorderne, kløverdyrkning) og i Holland (mejeribruget, der bedre nyttiggjorde mælkens værdistoffer) kombineret med franske og engelske oplysningsfilosofers påpejning af hvert enkelt menneskes værdi uanset stand.

Andre europæiske lande havde tilsvarende problemer med det forældede landbrugssystem, men magtede ikke at adressere dem med et samlet sæt reformer, der satsede på at aktivere og selvstændiggøre almindelige bønder. Nok blev engelsk landbrug tidligt moderniseret, men det var med basis i et godsejerlandbrug, hvor bønderne blev underordnede forpagtere. I Frankrig var godsejerne ikke forandringsparate, og kongen magtede ikke at gennemtvinge nødvendige reformer. Da der så opstod fødevaremangel i Paris i vinteren 1788-89, udløstes den blodige franske revolution, som efterfulgtes af de for hele Europa så udmarvende Napoleonskrige.

Frihedsstøtten blev opført 1792-97 uden for Københavns Vesterport, det nuværende Vesterbrogade, som et monument til minde om stavnsbåndets ophævelse i 1788. (Den Kgl. Kobberstiksamling)

Så meget lykkeligere var det, at den danske enevoldsmagt tidligt besluttede sig for, at de nye landbrugsmetoder skulle komme alle tilgode ved gennemførelse af en strukturreform med udskiftningen i 1781 og en personlig frigørelse med stavnsbåndsløsningen i 1788.

Det må nok i dag erkendes, at så omfattende reformer næppe havde kunnet gennemføres under et folkestyre med høringer af alle berørte. Mange bønder var i hvert fald den gang svært utilfredse med at skulle flytte ud af landsbyens fællesskab. Og hundrede jyske godsejere protesterede til kongen over reformernes indgreb i deres ejendomsret. Men den enevældige kongemagt, der i

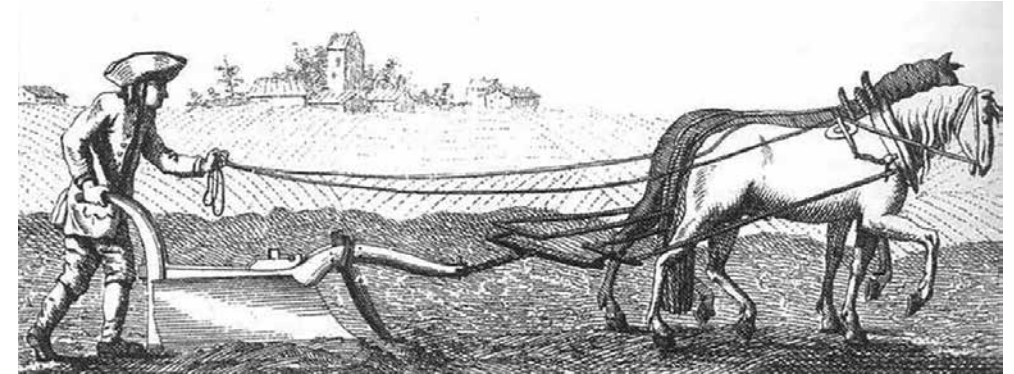
henhold til kongeloven alene stod til ansvar overfor Gud den Almægtige, holdt fast - heldigvis.

Mens den franske enevælde svigtede, satte den danske enevælde sig således med landboreformerne sin smukkeste blomst, men samtidig beredte den også vejen for sin egen afskaffelse - netop fordi selvstændiggørelsen af bønderne bevirkede, at de et par generationer senere var blevet i stand til selv at tage aktivt del i landets ledelse.

Kornsalgens periodens firedobling af produktionen

Selv om reformerne lagde grunden til det moderne danske landbrug, tog det tid, før virkningerne slog igennem. Det lykkedes dog at få de fleste landsbyer udskiftet indenfor et par årtier, og også mange fæstegårde overgik til selveje, hjulpet af de gode konjunkturer under Napoleonskrigene.

Et vigtigt supplement til selve reformerne var satsningen på landbrugsfaglig oplysning. Det var begyndt allerede i 1769 med oprettelsen af Det kongeli-

Den norske Falkenstein-pløv blev kåret som den bedste og letteste at trække. Hjulploven stod langt tilbage for de andre, idet den både fordrede større trækraft og udrettede langt dårligere arbejde.

ge danske Landhusholdningsselskab, der formidlede viden fra udlandet og meddelte erfaringer fra de godser, der havde indført nye landbrugsmetoder. Selskabet afholdt også plovprøver, hvor forskellige udgaver af den nye svingplov blev demonstreret.

Denne indsats på landsplan blev af enevoldsmagten i årene 1805-12 suppleret med dannelsen af en række husholdningsselskaber eller patriotiske selskaber på amts- eller stiftsplan. Med baggrund i den engelske flådeblokade i årene 1807-13 sigtede de mod at forøge den danske selvforsyningsgrad med både landbrugsvarer og med andre fornødenheder.

Ellers var det godserne, der lokalt introducerede de nye metoder. De pålagde også bønderne i fæstekontrakterne, at de skulle dyrke jorderne i et mere moderne sædskifte - oftest det holstenske kobbølbrug. Også mange præster medvirkede i oplysningsarbejdet. Hertil kom almueskoleloven i 1814, der påbød syv års undervisningspligt for alle børn.

Udviklingen fik imidlertid et tilbageslag med statsbankerotten i 1813, tabet af Norge i 1814 og den efterfølgende økonomiske depression i årene omkring 1820. Netop i 1820 skriver Poul Martin Møller i "Rosen blusser alt i Danas have", at Danmark ude i verden er kendt som "et lidet fattigt land", men hvor man dog har "korn på marken, mælk i sine spande" og "en kløvermark til middagsro". Også Grundtvig hæfter sig i 1820 i "Langt højere bjerge" ved, at vel er andre lande bedre udstyret end vi, men hos os "dog findes det daglige brød, ej mindre i fattigmands hytte".

De to digtere viser os herved, at der i 1820 – trods økonomisk mismod – var sket væsentlige fremskridt siden 1700-tallet. Der er ikke længere fødevareremangel, og den nye næringsrige og kvælstofsamlende foderafgrøde, rødkløveren har fået sin plads i markbruget. Tilmed kommer Grundtvig med sin flotte fremtidsvision om, hvor vidt vi vil kunne drive det, ”når få har for meget og færre for lidt”.

Gennem 1820'erne kommer landet gradvis på fode igen, idet bønderne flittigt forbedrer deres markers ydeevne gennem udgrøftning og kultivering af mange rå og hidtil upløjede jorder. Således skriver en af mine tipoldefædre om sit virke i 1820'erne på en i 1810 udflyttet gård:

”Den jordlod, jeg har fået i fæste, består delvis af opryddet skovjord. Jordsmonnet består af alt for stærkt flekler. Jeg har derfor ikke alene måttet tilkøbe gødning, men haft meget arbejde med at påføre jord til dens forbedring. Ligeledes har jeg, da flere surer fandtes, måttet anlægge faskiner”.

Resultatet af bøndernes indsats blev da også, at det danske kongeriges kornhøst i 1830'erne kunne opgøres til omkring 10 mio. hkg - altså en fordobling i forhold til tiden før reformerne.

På dette tidspunkt begynder nogle bønder også at gøre sig gældende udenfor deres bedrift. Mange nu læsekyndige bønder mødes i de såkaldte gudelige forsamlinger - en slags bibellæsekredse, hvor deltagerne også lærer sig at resonere og argumentere. Det fik de brug for, da bønderne fra 1835 skulle vælge repræsentanter til folkestyrets forløbere, de rådgivende stænderforsamlinger, og da de fra 1841 også skulle deltage i valgene til de første sogneråd (sogneforstanderskaberne).

Initiativrige bønder fik tillige i 1840'erne sæde i ledelsen af de første lokale landboforeninger, som oftest nogle godsejere fik oprettet. Foreningerne havde et begrænset medlemstal. De virkede ved at udbrede landbrugsfaglige skrifter, afholdelse af diskussionsmøder og dyrskuer. Da rigsdagen i 1852 vedtog en lov om husdyrbrugets fremme med tilskud til dyrskuepræmier, satte det for alvor fart i foreningsdannelsen. Men det var først mod slutningen af 1800-tallet, at de fleste lokale landboforeninger var dannet, og at flertallet af landmændene havde tilsluttet sig. På dette tidspunkt havde man

I 1858 etableredes Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole - nu en del af Københavns Universitet.

også med statstilskud begyndt at ansætte konsulenter, der var uddannet på den i 1858 oprettede Landbohøjskole, og som støttede sig på viden fra de lidt senere oprettede statslige forsøgsvirksomheder i husdyrbrug (1883) og plantekultur (1886). De lokale landboforeningers oplysningsindsats hentede støtte hos de konsulenter, som blev ansat i de i denne periode oprettede samvirksomheder i landsdelene (Jylland 1872, Sjælland 1881, Fyn 1887).

Vort første politiske parti, Bondevennernes Selskab, blev stiftet i 1846. Dets udtrykkelige formål var at sikre bondestanden ligeret med andre befolkningsgrupper. Selskabet medvirkede til, at vi i 1848 fik almindelig værnepligt, og at husmændenes retsstilling blev forbedret. Det skyldtes også Bondevennernes indsats, at vi med grundloven af 1849 fik almindelig valgret for alle mandspersoner over 30 år, hvis de havde egen husstand og rådighed over deres bo. Det var en vældig udvidelse af den valgret, der havde været gældende til stænderforsamlingerne og til sognerådene, hvor kun ejendomsbesiddere af en vis størrelse havde stemmeret. Den danske valgret var også videregående end i andre europæiske lande på det tidspunkt, idet man ofte forudsatte ejendomsbesiddelse eller en vis formue eller indkomst, hvad stærke kræfter i den danske grundlovgivende rigsforsamling også havde virket for.

Mange bønder viste på dette tidspunkt også andre interesser end de faglige og politiske. De var således årsag til oprettelse af de første folkehøjskoler midt i 1800-tallet, der siden fulgtes af de første landbrugsskoler. Det hele var stimuleret af det nationale røre i forbindelse med overgangen til folkestyre samtidig med de slesvigske krige, som flere af vore oldeforældre og tipoldeforældre har deltaget i.

Landbrugsmæssigt skete der stadig fremskridt i både markbruget og husdyrbruget. Høstudbyttet steg med en udvidelse af arealerne under plov ved opdyrkning af hedearaler og vådområder og gennem større foldudbytter som følge af afvanding, mergling, bedre gødskning og planteforædling. Gennem avlsarbejdet i husdyrbruget fik man stærkere heste og en forbedring af kvægbestanden til både stude- og mælkeproduktion.

Kornhøsten nåede i 1870'erne op på 20 mio. hkg - altså en 4-dobling i forhold til 1750, og korneksporten voksede i samme periode fra 0,2 til 3 mio. hkg. Kornet gik især til England og studene og hestene især til Tyskland. Det gav velstand, og der blev da også bygget mange nye stuehuse i 1870'erne.

Den gode økonomi gjorde bønderne selvbevidste og understøttede deres krav om folkestyrets fuldbyrdelse med en regering, der var i overensstemmelse med folketingets flertal. Det udløste en forfatningskamp, der varede lige til parlamentarismens indførelse ved systemskiftet i 1901. Undervejs styrkedes det folkelige røre med dannelse af skytte- og gymnastikforeninger, bygning af forsamlingshuse og missionshuse, dannelse af vælgerforeninger og mange andre folkelige og landbrugsfaglige foreninger.

Kun hundrede år efter landboreformerne var alt således afgørende ændret. En underkuet bondestand var blevet selvbevidst, og landbrugsproduktionen 4-doblet. Men så fik de gode økonomiske kår en brat ende i årene omkring 1880. Kornpriserne raslede ned, fordi der nu strømmede billigt korn ind fra de amerikanske prærier, og studeeksporten ophørte, fordi det nye tyske kejserrige omgav sig med en ydre toldmur. Kun i det nuværende Sønderjylland, der på daværende tidspunkt var en del af det tyske kejserrige, var studeproduktionen fortsat rentabel.

Ny firedobling i det alsidige husdyrlandbrugs periode 1880-1950

Heldigvis formåede danske bønder at tage udfordringen op ved at fremskynde den allerede igangværende proces med at lægge stigende vægt på husdyrbruget - især malkekvæget. De store gårde havde allerede fra midten af 1700-tallet begyndt at satse på malkekvægbruget til supplement af kornsalg ved at indrette de såkaldte hollænderier, dvs. gårdmejerier, som man havde begyndt med i Holland, og som via Holsten og Angel nu kom til Danmark - ofte forestået af hollændere eller holstenerne. Således var en af

Verdens første andelsmejeri blev etableret i Hjedding nord for Varde i 1882

mine tiptipoldemødre en holstensk meyerske, der i 1760'erne blev ansat på godset Gavnø.

Fra midten af 1800-tallet blev der også i bondebruget interesse for at udvide malkekvægbruget, men det var svært at opnå en ordentlig pris hos smørgrøserne for de meget forskellige kvaliteter, der fremkom fra gårdenes små håndkærner, der ikke var i brug daglig. Derfor opstod tanken om fællesmejerier, og disse overvejelser tog fart, da kornsalgene svigtede sidst i 70'erne. Spørgsmålet var blot, hvordan de kunne organiseres.

Gennembruddet kom i Hjedding i foråret 1882, hvor nogle vestjyske bønder sammen med den Tune-uddannede mejerimand J. Stilling-Andersen enedes om at oprette et andelsmejeri. Ved at gøre brug af de i den engelske brugsforeningsbevægelse fra 1844 udviklede andelsprincipper om åbent medlemskab, hver mand en stemme, fælles hæftelse og overskudsdeling efter omsætning fik man en fast og alment accepteret organisationsform for denne i fællesskab drevne fødevarerindustri. Overgangen til industriel mejeridrift blev stimuleret af, at først danske Maglekilde og siden svenske Alfa Laval kunne introducere den kontinuerlige centrifuge.

I løbet af kun et årti var landet dækket med andelsmejerier (772 i 1882-90) og i det følgende årti af andelsslagterier (27 i 1887-97). Svineproduktionens vækst var reelt afledt af mejeribrugene, idet den tids smørmejerier sendte

skummetmælken tilbage til landmændene, der så udnyttede den som proteinkilde i svineproduktionen, der hentede sine kalorier fra det foderkorn, som det ikke længere kunne betale sig at sælge. På den måde ophørte korneksporten i løbet af ganske få år og afløstes af en import af foderkorn og af proteinrige oliekgær til malkekøerne.

Til gengæld steg eksporten af husdyrprodukter - især smør, svinekød og æg, hvor England ubestridt var hovedmarkedet.

Når malkekvægbruget kunne udvides, skyldtes det også et øget udbytte af markproduktionen. Kvæget kunne udnytte græsset fra de arealer, der ikke kunne pløjes, men navnlig var udvidelsen muliggjort gennem større grovfoderudbytter af omdriftsarealerne gennem etablering af kløvergræsmarker og især gennem den tiltagende dyrkning af rodfrugter, som ikke alene gav dobbelt så stor en foderenhedsproduktion som kornmarkerne, men som også ofte med deres ukrudtsbekæmpende effekt trådte i stedet for de traditionelle brakmarker i sædskiftet.

Dertil kom, at høstudbytterne blev stimuleret af den forøgede mængde staldgødning, der også indeholdt restnæringsstofferne fra de importerede foderstoffer, samt af en stigende anvendelse af kunstgødning. Produktionen blev tillige stimuleret gennem fremavl af stadig mere yderige husdyr og planter - et avlsarbejde, som fra 1900-tallets begyndelse kunne drage nytte af den nye arvelighedslære.

Omkring århundredskiftet styrkede også de mindre jordbrugere deres position gennem dannelse af lokale husmandsforeninger, som dels politisk argumenterede for ligestilling for småkårsfolk på landet gennem oprettelse af levedygtige husmandsbrug, dels iværksatte deres eget oplysnings- og rådgivningsarbejde, hvilket bidrog til, at mange husmandsbrug blev mønsterbrug. Alle disse tiltag slog for alvor igennem i årene op mod 1. Verdenskrig, hvor landmændene selv havde gode økonomiske kår, og hvor landbruget havde manifesteret sig som landets ubestridte hovederhverv gennem en fordobling af produktionen siden 1880, hvad der resulterede i store eksportindtægter til landet.

Det virkede på denne baggrund provokerende, da industriens førstemand, direktør Alexander Foss i 1912 hævdede, at 1900-tallet ville blive industriens

Selvbinderen kom til Danmark i slutningen af 1800-tallet og var et stort teknologisk fremskridt; indtil da høstede man med le.

århundrede. Overfor dette påstod landbrugets talsmand, forpagter Chr. Sonne, at landbruget fortsat ville være hovederhvervet, da jorden var vort eneste råstof, og da erhvervets udvidelsesmuligheder langt fra var udtømte. Man kan sige, at begge fik ret. Industrien vedblev i mange år overvejende at være en beskyttet hjemmemarkedsindustri, mens landbruget fortsatte med at øge produktion og eksport og bevarede sin status som det største eksporterhverv i 50 år endnu. Først derefter overtog industrien førertrøjen.

1. Verdenskrig betød et afbræk i væksten, men i årene derefter fortsatte landbruget med fuld styrke sin udvidelse af produktionen under udnyttelse af de fremskridt, som forsøgsinstitutioner og avls- og forædlingsarbejde frembragte, og som spredtes gennem landbrugsskolerne og foreningernes oplysnings- og rådgivningsarbejde. Selv om 30ernes krise og kvoteringen af eksporten til England lagde en bremse på ekspansionen, blev der alligevel i årene op mod 2. Verdenskrig opnået en firedobling af produktionen siden 1880 - et niveau, man efter krigsårenes tilbageslag atter nåede op på i 1949-50.

Teknologisk skete der ved periodens begyndelse den afgørende ændring, at leen blev afløst af aflæggeren og siden af selvbinderen, og at plejlen blev afløst af tærskværket. Både selvbinder og tærskværk var herefter enerådende. Trækraften blev i hele perioden i det almindelige bondebrug udelukkende leveret af hestene. Men indengårds skete der i periodens sidste årtier store ændringer som følge af elektrificeringen. Elektromotoren muliggjorde bedre

tilrettelægning af tærskearbejdet, egen formaling af kornet, mekanisk roeskæring, automatisk vandværk og ikke mindst mekanisering af malkningen. Den derved frigjorte arbejdskraft blev anvendt på en udvidelse af husdyrproduktionen og på den arbejdskrævende roedyrkning og roetopensilering.

I hele perioden var det grundlæggende det samme alsidige driftssystem, der blev praktiseret. Alle bedrifter over hele landet havde både heste, køer, grise og høns, og markerne blev drevet i et faslagt sædskifte, hvor havre, hvede, roer, byg og kløvergræs vekslede med hinanden. Herved forebyggedes sædskiftesygdomme, og man drog fordel af kløverens kvælstofsamlende evne og af roemarkernes ukrudtsbekæmpende og jordstrukturforbedrende funktion.

Det var et stærkt integreret system, der trods stor kommerciel omsætning alligevel i høj grad hvilede på naturaløkonomi. Hestene leverede trækraften og hentede selv energien fra havre- og græsmarkerne. Malkekøerne evnede at nyttiggøre grovfoderet fra roerne og kløvergræsset i sædskiftet og fra de ukurante græsningsarealer i enge og på kuperede arealer. Svinene omsatte skummetælken fra mejeriet sammen med kornet fra bygmarkerne, og hønsene levede bl.a. af frarensningen ved tærskningen. Husholdningerne var i stor udstrækning baseret på egne råvarer fra køkkenhave, hønsehus, mælke-spande og hjemmeslagtning, ligesom meget køkkenaffald gik tilbage til høns og grise. Brændselsforsyningen kom ofte fra hugst på gærderne og i egne småskove eller fra tørv i egne moser.

Denne organiske sammenhæng gav det alsidige landbrug store fordele. Hertil kom, at satsningen på flere driftsgrene reducerede konjunkturfølsomheden, ligesom det også var med til at udjævne arbejdsprofilen året rundt. Det alsidige landbrugs styrke var så indlysende, at da der så sent som i 1956 ved skriftlig eksamen i landbrugsøkonomi på Landbohøjskolen skulle gøres rede for fordele/ulempen ved alsidigt contra specialiseret landbrug, faldt besvarelserne klart ud til det alsidige landbrugs fordel. Ikke desto mindre kom de følgende årtier til at stå i et stadigt mere specialiseret landbrugs tegn, dog således, at husdyrbrug normalt fortsat har markbrug som forudsætning.

Tredobling af produktionen i specialiseringens og bedriftskoncentrationens periode siden 1950

Kort fortalt er historien om dansk landbrug siden 1950, at det i denne

Luftfoto fra 1939 af gården Vennersminde ved Rødbyhavn på Lolland, der i dag ejes af Jørgen Hansen Jaszczak. Der er ikke sket de store ændringer, mange af bygningerne fra dengang er der stadig.

periode er lykkedes for danske landmænd at tredoble produktionen til trods for afgivelse af en halv million voksne arbejdsføre mennesker til det øvrige samfund og med en reduktion i landbrugsarealet på en halv million hektar. Med en reduktion i arbejdsstyrken til en tiendedel, producerer hver mand i dansk landbrug altså i dag 30 gange så meget, som vi gjorde, da jeg selv i 1950 virkede i praktisk landbrug. Og vi syntes endda, at vi arbejdede både hårdt og effektivt.

Udviklingen er sket ved mekanisering og automatisering af mange manuelle arbejdsprocesser, ved større ydelse pr. hektar, pr. ko og pr. so og ved koncentration af produktionen på stadigt færre specialiserede bedrifter. Således er det samlede antal landbrugsbedrifter reduceret fra 200.000 til 30.000 og antallet af heltidsbedrifter fra 175.000 alsidige bedrifter til i dag omkring 10.000 specialiserede bedrifter. En sådan udvikling lå udenfor enhver forestillingsevne i 1950.

Når udviklingen ses bagudrettet fra 2017, kan den ses som en fortløbende proces med en gradvis ændring fra det alsidige landbrug, der var landets ube-

stridte hovederhverv, til et stadigt mere specialiseret erhverv, der som en del af fødevareklyngen nu kun er et blandt flere samfundsbærende erhverv. Men for de landmænd, der har gennemlevet perioden, har den ikke været så jævnt og harmonisk forløbende. Den har i høj grad været faseopdelt.

Da jeg kun fem år efter krigens afslutning havde afsluttet min praktiske landmandsuddannelse - det var endnu i hestenes tid - var der store forventninger til landbrugets fremtid ved en fortsættelse ad de spor, der var lagt i mellemkrigstiden og ved en udnyttelse af de nye virkemidler, som nu var til rådighed med kunstig sædovertføring i husdyrbruget og kemiske bekæmpelsesmidler i markbruget - foruden gummivognene og traktorerne.

Verden manglede fødevarer, vort produktionsapparat var genopbygget, danske landmænd var konkurrencedygtige, og vi var bevidste om, at der var gode muligheder for en større og mere effektiv produktion, når blot eksisterende viden om bl.a. gødsning, avl og fodring blev udnyttet. Ud fra en opfattelse af, at samfundets fortsatte vækst i høj grad beroede på landbruget, blev der tumlet med planer om - efter hollandsk forbillede - at udvide landbrugsarealet ved inddæmning af kystnære, lavvandede arealer. Ligeledes fortsatte man oprettelsen af nye statshusmandsbrug, støttet af nye lovindgreb så sent som i 1957.

Første halvdel af 50'erne med gode afsætningsforhold syntes da også at bekræfte, at den hidtidige driftsform kunne fortsætte under løbende ibrugtagning af teknologiske og produktionsmæssige innovationer. Forudsætningen var imidlertid en hurtig tilbagevenden til en fri udenrigshandel med fødevarer. Men mens der skete en gradvis liberalisering af handelen med industrivarer, opretholdt vore samhandelspartnere en beskyttelse af deres hjemmemarked for fødevarer ud fra et hensyn til forsyningssikkerhed og til stabile indkomster for egne landmænd.

Da afløsningen af heste med traktorer efterhånden frigjorde arealer til fødevarerproduktion, blev de frie markeder overfyldt, og derfor ramtes danske landmænd i 1957 af en alvorlig prisfaldskrise, der udløste en voldsom diskussion om landbrugets fremtid. Nogle argumenterede for, at landbruget skulle tage industrielle metoder i brug, andre for anvendelse af mere moderne salgsmetoder og for indførelse af centralsalg overfor lande med centralt indkøb samt for, at priserne på hjemmemarkedet skulle følge omkostnings-

Da den grå Ferguson i 50'erne afløste hestene, frigjorde den store arealer til øget fødevarerproduktion med det resultat, at de frie markeder blev overfyldt og priserne faldt.

udviklingen, ligesom det var tilfældet for hjemmemarkedsindustrien. Og da seks kontinentaleuropæiske lande i 1958 dannede et fælles marked for både industri- og landbrugsvarer, argumenterede størstedelen af dansk landbrug for en tilslutning til dette marked.

I Folketinget var der imidlertid ikke flertal for dansk tilslutning, hvis ikke England gik med. Derfor kom det til at vare frem til 1973, før dansk landbrug igen fik et stort frit marked at producere til. Da vi i 60'erne reelt var reserveleverandør til de i øvrigt beskyttede markeder, var eksportpriserne ikke rentable. Med nød og næppe blev produktionen opretholdt på sit tidligere niveau, men kun i kraft af, at der blev sikret omkostningsdækkende priser på hjemmemarkedet, og fordi der gennem omfattende indkomststøtteprogrammer i realiteten blev skaffet dækning for halvdelen af tabet på eksporten. Der var imidlertid ikke penge til at modernisere for.

I samme tiår havde industrien gjort sig konkurrencedygtig under de frie markedsforhold. Det gav fuld beskæftigelse, hvilket også var til fordel for

de landmænd, der måtte forlade erhvervet i 60'erne, hvor der hvert år blev nedlagt 6.000 bedrifter. For mange landmænd var det ikke alene økonomisk, men også mentalt en vanskelig periode. Man var vant til, at landbruget var hovederhvervet, og at der stadig skulle oprettes nye brug. Nu havde industrien taget førertrøjen, og mens man i byerne talte om de glade 60'ere, havde landmændene det svært, og udstykningen måtte afløses af regler om samdrift og sammenlægning.

Tresserne gav anledning til selvbesindelse i landbrugets organisationer. I disse overvejelser blev alle landmænd inddraget gennem Landbrugets Kursus- og Konferencevirksomhed (LOK), hvor landmænd både lokalt i sogne og mere centralt blev indbudt til at drøfte tidens problemer og diskutere mulige løsninger. Ud fra en udbredt overbevisning om, at erhvervet indenfor overskuelig tid ville genvinde adgangen til et frit marked, var der tilslutning til, at der - udover at sikre landbrugets overlevelse i ventetiden - måtte sættes på at fremtidssikre landbrugets konkurrenceevne. Det medførte både lovgivningsmæssige og organisatoriske tiltag.

Jordlovgivningen blev gradvis ændret, så der kunne dannes bedrifter, der rationelt kunne udnytte tidens teknik. Der blev etableret en nøjere beskrevet landmandsuddannelse, som også blev forudsætningen for at få del i de statslige etableringslån. Landbrugets rådgivningstjeneste blev forbedret gennem oprettelse af lokale konsulentcentre og ved at samle de hidtidige landsdelsvise støttefunktioner i et fælles landscenter, i først Viby og siden i Skejby ved Aarhus. Også statens indsats for forskning og forsøg blev gradvis intensivret og koordineret og i 80'erne samlet i Foulum.

Størst diskussion blandt landmændene var der nok om, hvilke strukturændringer der var behov for i andelsvirksomhederne. Det var nu, hvor mælke-transporten til mejerierne ikke længere foregik med heste, oplagt at lægge de små mejerier sammen, så de kunne udnytte mejeriteknologien optimalt. Men mens flertallet længe ønskede at fastholde en lokal forankring, blev der med stigende styrke argumenteret for, at stordriftsfordelene ikke alene var teknologiske, men nok så meget lå i en samling af råvarernes rationelle udnyttelse og i en koordineret salgsindsats på landsplan. Derfor blev der allerede i 60'erne argumenteret for, at endemålet måtte være samling i landsomfattende andelsselskaber indenfor alle produktionsgrene. Denne

Siden Danmarks indtræden i EF/EU er der investeret massivt i nye moderne stalde med en stigende produktion på stadig færre, men betydeligt større enheder.

målsætning tog det for mejerierne 30 år at realisere og for slagterierne 50 år. For grovvarerne, hvor den største omsætning tidligere lå på private hænder, er hovedparten nu samlet i to landmandsejede selskaber.

Med Danmarks indtræden i EF i 1973 genvandt landbruget adgangen til et stort frit marked. Indkomsterne steg markant, men en vækst i produktionen var hæmmet af de for små investeringer i 60'erne. Da det for at opretholde konkurrenceevnen var nødvendigt at samle husdyrproduktionen på færre besætninger, var der et vældigt behov for investeringer i nye staldanlæg. Men det vanskeliggjordes af det høje renteniveau, der var en følge af vore permanente betalingsbalanceunderskud. Situationen forværredes af energikrisen og af forhøjelserne i oliepriserne i efteråret 1973, der resulterede i øget inflation, nye renteforhøjelser og faldende beskæftigelse. Et splittet folketing magtede ikke at gennemføre den nødvendige sanering, og talrige devalueringer fulgte.

Landbruget argumenterede for at få adgang til lån på samme vilkår som vore konkurrenter. Så ville man gennem investeringer og øget eksport kunne bidrage til løsning både af beskæftigelses- og af betalingsbalanceproblemet. Argumentationen vandt genklang, og også den finansielle sektor tilskyndede til investeringer, selv om regeringen kun stillede alt for få rentebillige,

så kaldte k-lån, til rådighed. Sidst i 70'erne var også landmændene blevet så inflationsbevidste, at mange investerede i nye større stalde trods det for høje renteniveau. Da så produktpriserne holdt op med at stige, og renten steg til over 20 %, udløstes 80ernes gældskrise, der i 1981 kulminerede med over 1600 kundgjorte tvangsauktioner. En lang række rentestøtte- og gældssaneringsforanstaltninger blev nødvendige.

Selv om den borgerlige regering med fastkurspolitikens introduktion i 1982 og afskaffelsen af pristalsreguleringen bidrog til et væsentligt fald i renteniveauet, vedblev det dog med at være højere end i Tyskland og Holland, indtil der først i 90'erne blev overskud på betalingsbalancen, og kapitalmarkedet kunne liberaliseres. Derfor var landbruget i denne periode sårbart, og når dårlige høstår indtrådte, udløste det nye behov for gældssanering, hvor den seneste blev gennemført i 1993.

Da problemerne i mange tilfælde var forstærket af indkøringsproblemer med de større besætninger, blev der også satset på at forbedre uddannelse og rådgivning. Den grundlæggende landmandsuddannelse blev styrket, og der blev vedtaget en efteruddannelseslov, hvorefter et meget stort antal etablerede landmænd deltog i ”en uge på landbrugsskole” på eksisterende eller nyoprettede kursusskoler.

På landsplan blev både Landbrugets Rådgivningscenter i Skejby og Landbrugsministeriets forskningscenter i Foulum indviet. Andelsvirksomhederne fortsatte deres rationalisering, og Mejeriselskabet Danmark introducerede de nye ferskvarerterminaler, som man indbød andre brancher til at deltage i med henblik på, at landbruget skulle kunne beherske størstedelen af ferskvarerdistributionen, men slagterierne endte med at takke nej.

I 1986-87 spidsede vandmiljødiskussionen til. Det gav anledning til flere konfrontationer, og det endte med vedtagelse af den første vandmiljøplan, hvis formål var gennem omfattende investeringer i bedre gødningsopbevaring at sikre, at den størst mulige del af gødningens værdistoffer kom afgrøderne til gode, og at mindst muligt blev udvasket.

Men til trods for landbrugets og miljøforkæmpernes fælles interesse i denne målsætning, fortsatte debatten som følge af for stramt fastsatte tidsfrister,

Forskningscenter Foulum, der nu hører under Århus Universitet, blev oprettet i 1984.

som det var umuligt at efterleve. Det kom til alvorligt at belaste landbrugets omdømme, og det resulterede i en hidtil uset detailregulering af landmændenes adfærd med pligt til at respektere nogle på forhånd fastsatte datoer uden hensyn til skiftende vejrlig og jordbundsforhold.

90'erne er – udover liberaliseringen af kapitalmarkedet og det efterfølgende rentefald – karakteriseret ved, at EU i 1992 forlod de hidtidige prisgarantier for bl.a. korn og erstattede dem med kontante hektartilskud. Flertallet i landboforeningernes ledelse gik ind for, at denne kompensation for indkomstab burde gradueres efter jordernes ydeevne. Men med en enkelt stemmes flertal blev dette forslag forkastet ved et ekstraordinært delegeretmøde. Alle landmænd fik herefter det samme hektartilskud, hvilket i de følgende år medvirkede til særligt kraftige jordprisstigninger for jorder med en ydeevne under gennemsnittet – en stigning, der blev forstærket af miljølovgivningens harmonikrav til ekspanderende husdyrbedrifter, hvilket tilsammen medvirkede til jordprisboblen op til finanskrisens udløsning i 2008.

Administrationen af betalingsrettighederne fra EU har sammen med miljøreguleringen medvirket til de seneste årtiers bureaukratisering af landbruget. Det må imidlertid erkendes, at en graduering af hektartilskuddet ville have kompliceret det yderligere.

Størstedelen af nutidens landmænd er blevet dygtige til at administrere de større besætninger og markbrug, og med koncentrationen og specialiseringen samt forøgelsen af ydelsen pr. ko og pr. so har man opnået en langt mere effektiv udnyttelse af kapitalapparatet end i det tidligere alsidige landbrug. Men samtidig har specialiseringen med EU's mere markedsorienterede landbrugspolitik gjort erhvervet mere konjunkturfølsomt, hvilket sætter det personlige ejerskab, der ellers har båret dansk landbrug, under pres.

I store træk er der siden 1950 sket en tredobling af landbrugets produktion i både mark og stald. Kornhøsten er øget fra 36 mio. hkg til 98 mio hkg i 2014, og andre salgsafgøder er steget endnu mere. Den del af mælken, der er solgt ud af landbruget er steget med 70 % og den samlede produktion af fjerkræ-, okse- og svinekød er firedoblet. Ægproduktionen er halveret, og pelsproduktionen mangedoblet.

Danmarks Statistiks mængdeindeks for den samlede landbrugsproduktion viser en stigning på 2,9 gange fra 1950 til 2014. I samme periode er der kun sket en fordobling af de importerede mængder af foderstoffer og kun en stigning på omkring 50 % i handelsgødningforbruget. Produktionen foregår således i dag med et langt mindre ressourceforbrug pr. produceret enhed end tidligere. Det moderne specialiserede landbrug er derfor - i modsætning til den almindelige opfattelse - mere grønt, end det var tidligere.

Afslutning

Meget har ændret sig siden landboreformerne som følge af flere generationer af nytidsbønderes flittige indsats. Men trods alle ændringer har grundlaget for det hele været en struktur af velarronderede, rationelle bedrifter med ejer og bruger som samme person. Det har udviklet en initiativlyst og selvstændighed, der har medvirket til, at danske landmænd har opnået en meget høj produktivitet, og de har selv evnet at organisere både videnformidlingen og gennem andelsvirksomhederne den kommercielle omsætning af produktionen. Danske landmænd har også engageret sig stærkere i det omgivende samfund, end det kendes i andre lande.

Koncentrationen på færre og større bedrifter har imidlertid givet nye udfordringer. Ikke alene er arronderingen blevet forringet i forbindelse med forekommende arealforøgelsesmuligheder med for megen vejtransport til

Trods øget produktion har større og mere moderne maskiner mindsket behovet for arbejdskraft i dansk landbrug, der nu er koncentreret på markant større og færre enheder.

følge, hvad en jordfordeling kunne afhjælpe. Men en langt større udfordring er, at kapitalkoncentrationen og den større konjunkturfølsomhed har sat det personlige ejerskab under pres. Glidende generationsskifte og forskellige former for familieaktieselskaber har vundet frem, og der eksperimenteres med pensionskasseje og bortforpagtning i en søgen efter morgendagens ideale besiddelsesform, hvor finansieringsevne og det personlige engagements indtjeningssevne forenes.

En anden væsentlig udfordring er landbrugets komplekse forhold til det omgivende samfund. Det har været en afgørende fordel for udviklingen af det danske samfund, at landbruget siden 2. Verdenskrig har kunnet tilføre det en halv million arbejdsføre mennesker, og at erhvervet alligevel har kunnet tredoble produktionen, endda med et væsentligt mindre forbrug af energi, gødning og foderstoffer pr. produceret enhed end tidligere.

Men med den kraftige formindskelse af landbrugets andel af befolkningen er kendskabet til landbruget i den øvrige befolkning afgørende mindsket.

Mange har opfattelsen af, at landbruget har øget miljøbelastningen. Det har givet medvind for den del af landbruget, der producerer økologisk – ikke mindst mælkeproducenterne, som på Hagens Mølle nord for Skive. Siden 1. juli 2014 har den været ejet af den unge landmand, Michael Bisgård.

Mange har fået den opfattelse, at landbruget har øget miljøbelastningen, selv om moderne landbrug faktisk udnytter ressourcerne bedre og spilder færre værdistoffer til omgivelserne end før, idet landmændene i egen interesse søger at udnytte den nyeste viden til sikring af maksimal produktkvalitet og i bedste samklang med de naturgivne ressourcer.

Der er nok at tage fat på for den generation af bønder, der nu skal yde deres bidrag til at videreudvikle dansk landbrug. Det vil ikke alene kræve stor faglig dygtighed for at være konkurrencedygtig. Men det kræver også lydhørhed over for de sange, der synges i landbrugets omverden, og som landbrugets videreførelse er afhængig af. Nytidsbonden skal derfor også evne at blande sig i samfundsdebattens kor om fremtidens samspil mellem landbrug og naturforvaltning.

Måtte denne opgave lykkes for nytidsbonden, så alle danskere kan samles om at værdsætte både produktion og lærkesange fra de danske marker.

En Landboseniorklub fødes

Af Vera Nielsen, Jens Andreassen og Jens Chr. Vestergaard, alle LandboSenior Brønderslev.

Vera Nielsen starter fortællingen...
Hvordan fødes en idé?

Jo, hjemme på gården "Højen" i køkkenet over en god kop kaffe. Jeg, Vera, og min mand Erik Nielsen, som på det tidspunkt var engageret i bestyrelsen på Brønderslev Landboforening, sad og diskuterede Brønderslev Landboforening og landbruget, som så ofte før.

Fra venstre Jens Chr. Vestergaard, Vera Nielsen og Jens Andreassen

Diskussionen kom til at dreje sig om de arrangementer, som Brønderslev Landboforening var en del af. Blandt andet "4H", "Landbo Ungdom", "den aktive alder, med kurser og aktiviteter", (men ingen seniorafdeling). Jeg mente, at der manglede en seniorafdeling, grundet den store skare landmænd, som jo næsten lever og ånder for deres erhverv, og hvor gennemsnitsalderen var/er høj.

Som landmand er man meget engageret i sit erhverv, og det fylder utroligt meget. Politikken og kollegerne omkring landbruget betyder meget, og det kan blive svært at slippe erhvervet lige fra den ene dag til den anden.

Jeg syntes, der måtte laves en platform, hvor man stadig kunne mødes og få en god diskussion med gamle kolleger, og stadig holde sig ajour med, hvor dansk landbrug bevægede sig hen, og ikke mindst samvær om andre kulturelle oplevelser, når man blev pensionist eller afhændede sit landbrug. Erik tog ideen med til Brønderslev Landboforening.

På daværende tidspunkt var bestyrelsen i Landboforeningen og Familielandbruget, samt lederen af regnskabsafdelingen, Henning Krabbe, meget positive over for nytænkning og nye ideer, så det var lige det rigtige tidspunkt. De synes, at ideen var aktuel og ville gerne prøve, om der kunne etableres en

seniorklub i Brønderslev, som skulle være understøttet af Landboforeningen og Familielandbruget. Jens Andreasen fra Serritslev, der på det tidspunkt var medlem af Landboforeningens bestyrelse, blev sat til at realisere: "Landbrugets Seniorklub i Brønderslev"

Jens Andreasen fortsætter: Jeg var på daværende tidspunkt medlem af bestyrelsen i Brønderslev Landboforening, desuden havde min kone Anne Marie og jeg kendt Vera og Erik fra "Højen" længe på det tidspunkt. Vi kom bl.a. i Erfa-klub sammen for 30 år siden – det var på det tidspunkt Erfa-klubberne var en nyskabelse, og bare i Brønderslev kom der syv klubber i gang. Flere trives endnu, bl.a. vores med et mangfoldigt interesseområde. Måske det har ansporet Vera til at se værdien af samvær også i den tredje alder.

I starten af 1994, havde vi ordinært bestyrelsesmøde, hvor jeg gentog Veras ønske om en klub for landboseniorene, og bemærkede, at Vera er meget vedholdende. Der var fuld opbakning til den fremragende ide, men skibet skal jo sættes i søen, og enden på punktet blev, at vores karismatiske formand Karl Damsgaard sagde: "Du får mandat til at prøve, Jens – tillykke med handlingen" – næste punkt på dagsordenen.

Starten var gået, og vores foreningssekretær Lars Laugesen var også tændt på ideen, så vi gik straks i gang - jeg ved et lille brød, som kunne blive til et sæt vedtægter. Lars slog op til et kæmpe brød med visioner i.

Der viste sig at være mange muligheder. Der var bl.a. på tale at købe et lille landbrug, hvor der kunne etableres værksted og andre hobbyting, lidt smådyrshold, mødelokale og mange andre spændende tiltag. Jeg fornemmede dog i forløbet, at det ikke var den type tiltag vores kommende medlemmer efterspurgte, men Lars Laugesens store arbejde gav et godt udbytte, idet det lykkedes ham at hjembringe 150.000 kr. fra Udvikling i Landdistrikterne. Det var et flot startgrundlag, og også tak til Lars Laugesen for det.

Vi koncentrerede os nu om, at det var Veras idé og indbød til et orienteret møde på Landboskolen midt i december 1994. Der var desværre under 10, som tilmeldte sig mødet, hvorfor vi aflyste. Jeg kørte alligevel ud på Landboskolen i tilfælde af, at der mødte ikke tilmeldte, og det var fint, for der mødte fire friske senioren. Carsten bryggede kaffe og serverede brune småkager. Vi

fik en rigtig god snak, og de få tilstedeværende bedyrede, at de ville kontakte alle de kendte, når vi ville afholde et nyt møde.

Vi bød ind til nyt møde den 17. januar 1995 med professionel og synlig annoncering. Nu i centerbestyrelsens regi, hvor også Familielandbruget, med Kurt Jørgensen i spidsen, deltog. Det gik særdeles godt med 37 deltagere, og der var en ivrig og positiv debat om forventningerne. Der blev samme aften nedsat en styringsgruppe på fem medlemmer og medlemstegningen gik i gang. Jeg lagde ud og har dermed æren af at være medlem nr. 1 - det er jeg godt tilpas med.

Den første styringsgruppe blev sammensat således:

- Jens Chr. Vestergaard, Holte
- Peder Thomsen, Brønderslev
- Jens Laurits Pedersen, Ø. Brønderslev
- Grethe Nielsen, Serritslev
- Alis Nesgaard Henriksen, Manne

Gruppen konstituerede sig med Jens Chr. Vestergaard som formand. Han har sammen med sit hold gjort et meget stort og unikt stykke arbejde for landboseniorene i Brønderslev, og var fødselshjælper i en del andre foreninger. Jeg vil med glæde give ordet videre til **Jens Chr. Vestergaard**, der slutter fortællingen...

En ide bliver til virkelighed

Danmarks første Seniorklub er stiftet i 1994, og vi gik i gang med at give den indhold. Den valgte bestyrelse gik i gang med at sammensætte et program. Overordnet var der enighed om, at kvalitet skulle vægtes højere end antallet af arrangementer, og at der også skulle være god tid til at lade snakken gå indbyrdes ved møder og ture. Ved den stiftende generalforsamling var der også lagt lister frem, så deltagerne kunne komme med forslag.

Vi skitserede nogle korte arrangementer: Vi fik samtidig en bowlinghal i

**LANDBOCENTRET
BRØNDERSLEV**

Landbocentrets "Seniorklub"
Orienteringsmøde
Landbocentrets bestyrelse har besluttet, at der skal oprettes en "Seniorklub" for medlemmer af Landboorganisationerne i Brønderslev.
Foreningerne har nedsat en snæver arbejdsgruppe, der har fået til opgave at få Seniorklubben etableret og organiseret. Arbejdsgruppen indkalder herved interesserede til et orienteringsmøde, der afholdes på Landboskolen i Brønderslev

Tirsdag, den 17. januar kl. 19.30

Både aktive og passive medlemmer af foreningerne kan deltage i klubbens arbejde - også ægtefæller. Til orienteringsmødet er alle dog meget velkomne - også ikke-medlemmer!
På mødet vil arbejdsgruppen orientere om planerne for seniorklubben generelt, herunder også om eksempler på hvilke aktiver, en sådan klub kunne tænkes at beskæftige sig med.
Som eksempler kan nævnes syng-sammen-aftner - foredragsarrangementer - teateraftner og meget mere, men det bliver i høj grad op til mødedeltagerne at komme med ideer til, hvad seniorklubben fremover skal beskæftige sig med. Vi regner med stor deltagelse. Deltagelse er gratis. Tilmelding til Landbocentret, tlf. 98 82 28 11 senest den 16. januar, af hensyn til kaffen.

En tredages tur til Fyn bragte bl.a. deltagerne på en aftenur til Valdemar Slot på Tåsinge.

Brønderslev, og der bestilte vi plads en time om ugen i vinterhalvåret til bowling med kaffe og lidt snak bagefter. Det faldt godt i medlemmernes smag, så vi måtte ret hurtigt oprette et ekstra hold.

Senere arrangerede vi en anden form for ”træf”, som vi kaldte auktionstræf. Vore medlemmer havde jo i mange år stævnet til landboauktion hver onsdag eftermiddag, så en onsdag eftermiddag om måneden var der et møde, hvor en lokal eller én af vore egne medlemmer fortalte om et emne, en ide eller begivenhed samt kaffe og snak et par timer i Landbocentrets kantine.

Fra starten havde vi også et sommerbesøg på et landbrug eller et mere lokalt udflugtssted. Et adventsmøde og et julearrangement med sild, grønkål, snaps, julemusik, og dans blev også hurtigt en tradition.

Af heldagsarrangementer gik det første til Lille Vildmoses naturreservat. Allerede den første sommer var vi på en tredages tur med fyldt bus til Fyn, Lolland og Sjælland. Fra mit tidligere arbejde som ungdomskonsulent havde jeg god erfaring med at arrangere ture og et stort netværk at trække på, når jeg skulle finde interessante og spændende steder at besøge.

Landboforeningerne uddeler initiativpris

På De danske Landboforeningers delegeretmøde blev foreningernes initiativpris delt ud. Prisen var i år for første gang delt op i tre portioner.

Socialrådgiver Susanne Sander fik prisen for sit sociale arbejde blandt landbofamilier i Nordjylland. Gdr. Gunnar Steen Jakobsen og gdr. Niels Jørgen Bønløkke blev belønnet for at have taget initiativ til oprettelsen af Naturcenter Nymølle ved Århus, mens Vera Nielsen og gdr. Jens Chr. Vestergaard fik initiativprisen, fordi de i Brønderslev har startet landets første seniorklub for landmænd.

Jens Chr. Vestergaard og Vera Nielsen modtog den 8. oktober 1997 på vegne af bestyrelsen for Landbrugets Seniorklub i Brønderslev De danske Landboforeningers Initiativpris på 7.500 kr. på dette års delegeretmøde i Herning.

Første besøg var på Kathrine og Alfreds store tomatgartneri på Fyn, som var meget moderne på daværende tidspunkt. Efter frokost, som var den berømte flæskeæggekage på restauranten ved skovsøen i Odense, besøgte vi Statens forsøgsstation for frugt og grøntsager. Efter indkvartering og aftensmad på hotel i Svendborg var vi på en aftenur til Valdemar Slot.

Næste dag tog vi færgen til Lolland, hvor vi var i Knuthenborg Dyrepark, og derefter besøgte vi Krenkerup Gods, hvor forvalteren fortalte utroligt spændende om godsets intensive drift med frø, sukkerroer og får.

Om natten boede vi på hotel Kong Valdemar i Vordingborg, som ligger lige over for Gåsetårnet, men det var desværre lukket, inden vi nåede dertil. Jeg fik

opsporet, hvem der havde nøglen og fik lov til at låne den til næste morgen, så alle, der havde lyst, kunne komme op og nyde udsigten inden sengetid.

Den sidste dag besøgte vi Garderhusarkasernen i Næstved, hvor vi så på, hvordan hestene blev ”påklædt” og vi fik en meget spændende gennemgang af garderhusarernes historie og hestens og soldatens påklædning, hvor alle delene har en speciel funktion. Til sidst red de så i samlet trop forbi os, hvor vi skulle agere publikum med vajende flag og hurraråb, som led i deres træning i at medvirke ved de store begivenheder.

Vi har to gange været på bytur i København. Første gang var vi på besøg i Folketinget med spørgetid ved Lene Espersen og Bodil Trane og spiste frokost i Snapstinget. Vi var i Det Kgl. Teater og Tivoli. På hjemturen sejlede vi over Storebælt med god udsigt til det påbegyndte brobyggeri.

Anden gang kørte vi over broen. Da så vi de kgl. stalde og køretøjer, og vi så gobelinerne. Vi var på de danske pelsauktioner, meget spændende, og så var vi en tur over den nybyggede Øresundsbro og i Lund, hvor vi fik rundvisning i Domkirken af en dame ved navn Friis. Det viste sig, hun var kusine til tandlægerne i Hjørring. Hun syntes, det var meget spændende at få besøg af sådan en flok vendelboer, og vi sluttede nede i krypten, hvor vi ligesom pilgrimmene gik rundt i samlet flok og sang ”Dejlig er jorden”.

Stor og stærk...

Af Hans Clausen, Skiveegnens LandboSenior

Jeg er blevet bedt om at redegøre for, hvordan vores seniorklub på Skiveegnen blev oprettet, og hvordan det siden er gået. Vi kan roligt sige, at det er gået over al forventning, og at Skiveegnens LandboSenior i dag er en stor og stærk forening med en god økonomi.

I årene 1995 -96 blev der oprettet flere seniorklubber, som fik en positiv omtale. Disse foreninger var som regel i tilknytning til den lokale landboforening. Formanden for Salling Landboforening, Jørgen E. Pedersen, tog ideen op og kontaktede i 1996 tre ældre landmænd, Niels Philipsen, Kresten Spanggaard og mig, som alle havde været aktive i egnens foreningsliv og ikke mindst i Salling Landboforening.

Vi var alle villige til at gøre et forsøg, og sekretariatschef Kristian Kamp Justesen formidlede et besøg hos Landbocentrets Seniorklub i Brønderslev, hvor vi fik en god forklaring om, hvordan de havde grebet tingene an. Denne velfungerende forening havde omkring 200 medlemmer og et godt og bredt program, samt et godt sammenhold, hvilket er afgørende.

Vi fik mod på opgaven og talte om, hvordan vi skulle gribe sagen an, men havde ingen intention om at nå Brønderslevs størrelse. Vi tog hjem og havde fået lysten til at prøve at starte en seniorklub på Skiveegnen. Vi mente, at der var et behov fra gruppen af ældre landmænd, som måske havde afhændet landbruget, men havde et socialt behov. Fra at være aktiv i lokalsamfundet til parcelhustilværelsen er der langt.

Salling Landboforening var meget positiv og tilbød, at vi uden beregning kunne gøre brug af foreningens fine lokaler, og få gratis hjælp fra sekretariatet. Vi indkaldte til det første orienterende møde den 3. februar 1997. På dette møde, hvor der deltog ca. 70, fortalte vi om formålet med en seniorklub. Stemningen var positiv og mange gav udtryk for, at de ville støtte en sådan klub.

Efter kaffen fortalte tidligere forstanderfrue på Salling Ungdomsskole, Anne

Råhede, på en munter og rammende måde om sin tid i Salling og sluttede med at sige, at vi havde glemt én vigtig ting – sangbogen – det har vi altid siden husket.

Kort tid efter indkaldte vi til stiftende generalforsamling på Landbogården. Vi skrev i indbydelsen, at formålet var: Stiftelse af en seniorklub for personer med baggrund i eller interesse for landbruget, og lave faglige, kulturelle og sociale arrangementer for dens medlemmer – både mænd og kvinder.

På generalforsamlingen den 25. februar 1997, hvori der deltog ca. 80 personer, blev der valgt en bestyrelse på fem personer og de udarbejdede vedtægter blev godkendt og underskrevet. Foreningen fik navnet "Landbrugets Seniorklub på Skiveegnen"

Den første bestyrelse bestod af generalforsamlingsvalgte Hans Clausen, Niels Philipsen, Kresten Spanggaard, Aase Kjærulf, Knud Jessen samt Salling Landboforenings repræsentant. Det var frem til 2006 sekretariatschef Kristian Kamp Justesen, som for øvrigt nu er Landsforeningens sekretær.

Jeg blev på det følgende konstituerende møde valgt som formand. Jeg havde været en smule bange for, om der var nok interesse for sagen, men ikke efter generalforsamlingen. De personer, der var mødt op, kendte jeg som dem, der har præget det kulturelle og faglige liv på vores egn i mange år.

Seniorklubbens formænd og sekretærer siden 1997:

År	Formand	Sekretær
1997 – 2004	Hans Clausen	Kristian Kamp Justesen
2004 – 2007	Gunnar Refsgaard	Kristian Kamp Justesen
2007 – 2014	Kristian Kamp Justesen	Mona T. Nielsen
2014 – 2014	Jens Andersen	Helle L. Møller
2014 -	Annemarie R. Pedersen	Helle L. Møller

Medlemsantallet starter på den stiftende generalforsamling med 70 og stiger de første 10 år til lidt over 400 for at stabilisere sig på godt 450 de næste 10 år. Det er yderst tilfredsstillende og giver grundlag for et bredt og varieret udbud af arrangementer. Fx kan nævnes, at i 2013 var 23 % af medlemmerne enlige, og af alle medlemmer var der en lille overvægt af kvinder.

Medlemsopgørelse										
År	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Antal	70	130	165	186	225	262	295	341	360	391
År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antal	405	449	469	466	454	469	448	454	456	453

Generalforsamling - jubilæumssammenkomst

Fredag den 9. marts 2007 kl. 13.00 på Landbogården Skive (Storstuen)

Velkomsttale v/formand Gunnar Refsgaard.

"Pølsebord" fra Durup Slagteren, øl, vand og vin, kaffe og småkager.

Herefter afholdes ordinær generalforsamling med beretning, regnskabsaflæggelse og valg til bestyrelsen.

Dagens program fortsætter herefter som tidligere annonceret:

1. Jubilæumstale v/tidligere formand Hans Clausen.
2. Ordet frit.
3. Musikalsk underholdning ved pianist Karen Skovbjerg og violinist Svetlana Michelsen, som vil spille hele eftermiddagen.

Tilmelding på tif. 9615 3000 senest den 5. marts 2007

Venlig hilsen
bestyrelsen

I 2007 fejrede Seniorklubben i Skive 10 års jubilæum

Hvad skal vi tilbyde vore medlemmer, og hvilke ønsker er der i dag?

Vore medlemmer er jo en broget flok, men mange har både lyst og økonomi til at deltage i mangt og meget. Det sociale spiller en stor rolle, mange venskaber er fornyet og mange skabt – vi kender alle værdien af en god vennekreds. Vi har i vores forening prøvet at tilgodese mange ønsker og informerer godt i vores programmer. Dygtige og aktuelle foredragsholdere bliver værdsat af vores medlemmer.

Vi har i alle årene tilbudt rejser i både ind- og udlandet med stor tilslutning. For mange er der en tryghed ved at rejse sammen med nogen, man kender. Vi har haft rejser til mange destinationer, et lille udpluk er: Østersøen rundt – Island – Færøerne – Mexico – USA – Frankrig – Tyskland – Kroatien – Rumænien – Norge og Sverige.

Vi har haft undervisning i edb, men behovet er i dag ikke stort. Vi har haft stor glæde af bowlingspillet med op til 125 deltagere, og skabt et godt socialt samvær, deltagerne imellem. I dag er bowlingspillet for nedadgående.

Da Karen Jespersen blev Venstre-medlem

Et blandt mange gode foredrag blev den 10. januar 2007 holdt af socialdemokraten Karen Jespersen over emnet ”Har det danske folk en fremtid?”. Det var et blændende godt foredrag, der blev fulgt af 186 medlemmer. En del andre var der desværre ikke plads til på Landbogården, så de måtte undvære oplevelsen.

Det kuriøse var, at få dage senere sprang hun ud som medlem af Venstre, og hun fortalte i radio og på TV, at hun nylig havde været ude i en landboforsamling og her mødt megen forståelse for sine synspunkter.

Det morede vi os kosteligt over.

I dag tilbyder vi vore medlemmer gode tilbud til teater og koncerter, som mange gør brug af. Vi arrangerer mange ture her i landet og det sker ofte, at tilslutningen er så stor, at vi må gentage turene.

Jeg vil illustrere vores tilbud til medlemmerne ved at vise sommerprogrammet for 2016 og vinterprogrammet 2016-17:

Sommer- og vinterprogrammene er følgende:

Skiveegnens Landbosenior	
Indholdsfortegnelse	
26.04.16 Krolf.....	4
09.05.16 Aftenur Grynderup se.....	5
18.05.16 Kør-selv-tur til Lynderupgaard.....	6
10.06.16 Kør-selv-tur til Magali og Per Andersen.....	7
20.06.16 3-dagstur København, Cirkusrevy og Gydhavseerne.....	8
16.08.16 Udtugt til Bindeballe, Kongens Jelling og Olsens Paradis.....	10
12.09.16 5-dagstur til Berlin.....	12

Kør-selv-tur til Lynderupgaard

Onsdag den 18. maj kl. 10.00

Vi mødes på Lynderupgaard, der er en vestnordnordlands herregård. Gårdens sidste bygning er Stenhuset, som kan dateres tilbage til 1300-tallet. Nordfæjen, opført i bindingsværk, er bygget kort tid efter, mens den sidste del af vestfløjen er fra omkring år 1700. Det nuværende ejerpar, Kirsten og Ove Glerup, købte Lynderupgaard i 1996. De fortæller om deres vej fra bondesøn til fabrikant og tilbage til deres hobbylandbrug på 1000 ha. Vi skal ind og se den gamle hovedbygning, og der bliver også tid til at se noget af landbruget.

Skiveegnens Landbosenior	
Indholdsfortegnelse	
27.09.16 Bowling.....	4
09.10.16 Teater Frøken Nibouche.....	5
12.10.16 Sange af Jeppe Aakjær.....	5
28.10.16 Foredrag med Ulla Sirrøsen.....	7
04.11.16 Foredrag Jeppe Søe.....	8
10.11.16 Teater Vores Seseconner.....	9
25.11.16 Foredrag med Finn Slumpstrup.....	10
06.12.16 Julearrangement - OBS TORSØNG.....	11
13.01.17 Foredrag med John Engelbrecht.....	12
25.01.17 Foredrag med Peter Geisling.....	14
10.02.17 Tyrolerfest.....	15
10.03.17 Generalforsamling.....	16
22.03.17 Foredrag med Lillian Hjort Westh - OBS ONSDAG.....	17
27.03.17 Teater Den politiske kandestøber.....	18
20.04.17 Teater Kærestebrev.....	19

Vi har tilstræbt at gøre brug af kendte og dygtige foredragsholdere ved vores møder, og medlemmerne er mødt op i et sådant omfang, at vi undertiden har måttet stoppe for tilmeldingen. Mange af de kendte foredragsholdere, f.eks. Jens Gårdbo, Anders Agger og Susse Wold skulle have et højt honorar, men et godt samarbejde med LOF og Salling Bank og et stort fremmøde (over 300 tilhørere) gør, at vi i fællesskab kan få balance i økonomien.

Nævnes skal det også, at Skiveegnens LandboSenior i mange år økonomisk har været begunstiget af et driftstilskud fra Kreaturesportens fond for Skive og Omegn, hvis midler stammer fra likvidationen af Andelskreaturesportforeningen. Desuden har vi i alle årene fået op til 100 timers gratis sekretærbistand fra Salling Landboforening/Landboforeningen Limfjord.

Vi synes, at vi kan tilgodese de flestes ønsker, og nutidens seniorer er ikke så nedslidte som førhen, og de fleste har en god økonomi og en lyst til at komme i det miljø, de kender og være aktive. Vi har over 450 medlemmer og kvinder udgør mere end 50%. Det er nok den højeste tilslutning, som vi når.

Kanalrundfart i Paris på en af de mange rejser, som LandboSenior i Skive har gennemført.

De gode forhold, vi har på Landbogården, hvor alle føler sig hjemme, er en væsentlig faktor for vores klubs fremgang.

Jeg vil slutte med nogle betragtninger i relation til vores generation. Ofte taler vi om de gode gamle dage, men var de nu så gode? Hvis helbredet ellers arter sig vel, er vi nok den første generation af ældre, der kan leve et godt liv, med det forbrug, vi ønsker. Livet er jo ikke til genbrug og vi skal leve og ikke blot overleve! Både for os selv og vore omgivelser, gør vi klogt i at være aktive på mange felter. Jeg synes ikke, at vi skal være en pressionsgruppe – men derimod en aktiv og dermed en respekteret del af befolkningen.

Det gode liv som pensionist

Jeg faldt en dag over en god titel, som lød: Hvordan bliver man en glad pensionist? Ja hvordan bliver man det? Er svaret ikke en vifte af forskellige ting, som vi selv har stor indflydelse på? De fleste af os har det rigtig godt – og det skal vi nyde og kun mindes de gode stunder, og udnytte de muligheder, vi har. Og ikke ligge under for Janteloven. Misundelse er en af de laveste karaktertræk og fører intet med sig - vi skal være aktive og positive!

Strukturudviklingen og mekaniseringen i dansk landbrug er gået stærkt siden 2. Verdenskrig, men den er næppe til vejs ende.

Historisk set har vores generation oplevet meget, og der er på mange felter sket store fremskridt – tænk blot på, hvad der er sket på undervisnings- og sundhedsområdet. Landbrugets strukturudvikling er gået stærkt, men den er ikke ved vejs ende. Landbruget har altid i Danmark spillet en stor rolle og gør det stadig. Selvom antallet af landbrug er langt færre end førhen, så er produktionen af landbrugsvarer større end nogensinde.

Hvad er årsagen til at landbruget altid har tilpasset sig de givne forhold?

Efter stavnsbåndets ophævelse samt de nye landboreformer og senere tabet af Sønderjylland, bredte der sig et ønske om større frihed og oplysning. Grundtvigs tanker og oprettelse af de mange højskoler fik en afgørende betydning, og var med til at give bønderne selvrespekten tilbage.

Efterfølgende kom andelsbevægelsen, som har været en løftestang for dansk landbrug igennem de mange år. En vigtig sidegevinst er, at mange har lært demokratiets spilleregler igennem bestyrelsesarbejdet i foreningerne.

Den folkekære digter Jeppe Aakjær's hjem, "Jenle" i Salling, der nu er indrettet som museum.

Kulturelt har vi her i landet klaret os godt, men med den store tilstrømning af mennesker med en helt anden kulturel baggrund, skal vi, som Bertel Haarder siger, værne om den danske kultur, og ikke tage imod flere, end vi kan behandle godt og anstændigt.

Efter 2. Verdenskrig var Marshall-hjælpen med til at modernisere landbruget, hvilket også var tiltrængt - vi mindes alle det hårde fysiske arbejde ved ikke mindst husdyrholdet. Vi kom med i EF/EU, og det har været en stor gevinst for landbruget i hele Europa, men også for det øvrige samfund.

Hvordan ser fremtiden ud for dansk landbrug?

Det er altid farligt at spå om fremtiden, men har der ikke altid været tvivl om selvejet og fremtiden for dansk landbrug? Gode fødevarer vil der altid være afsætning for, og de unge landmænd i dag er dygtige, og har en uddannelse, som er langt bedre end den vi fik!

Digteren Jeppe Aakjær skrev:

Da står en ny tids bonde på sin toft og lytter ud mod andre lærkesange...

Ja, han står der endnu, for udviklingen stopper aldrig. Tillykke med jubilæet.

Lille og vågen...

Af Grethe Viborg, Landbrugets Seniorklub, Bornholm

Daværende formand for landboforeningen, Henrik Brandt, Bakkegård, Nylars, henvendte sig til sin nabo Carl Otto Koefoed, Brunsgård, Nylars, om han ville stå for at oprette en seniorklub på Bornholm.

Den 12. januar 1999 mødtes Merethe og Poul Erik Koefoed, Bækkegård, Povlsker, Solveig og Jørn Ipsen, Brændesgård, Ibsker og Annette og Carl Otto Koefoed på Brunsgård, Nylars. Her drøftede de mødeaktivitet - indkaldelsesform - og potentielle medlemmer.

Da Merethe arbejdede på et advokatkontor i tilknytning til Landboforeningen, blev hun sat på opgaven med at finde seniormedlemmer, som kunne have lyst til at være med i foreningen. Alle møder kunne afholdes i landboforeningens lokaler.

Man blev hurtigt enige om, at Carl Otto Koefoed skulle være formand, Jørn Ipsen sekretær og Poul Eriks kone Merethe kasserer og presseansvarlig. Vi tog udgangspunkt i de vedtægter, som Landsforeningen havde, og tilrettede med navn: Landbrugets Seniorklub-Bornholm.

Klubbens formål er at virke for en aktiv og udbytterig tredje alder for nuværende og tidligere landmandsfamilier samt øvrige beboere i Amtet.

- Alle interesserede kan optages som personlige medlemmer.
- Kontingentets størrelse: 50 kr. årlig pr. medlem.
- Bestyrelsen består af tre medlemmer. Valgperioden er to år.

Allerede den 10. februar 1999 afholdtes det første møde med 45 deltagere. Sognepræst Ruth van Gilse, en populær foredragsholder, holdt et interessant indlæg om sin gerning som præst i Nylars. 3. marts 1999 var det arkæolog Finn Ole Nielsen, der fortalte om fund i den bornholmske muld. Her deltog 55 personer. 7. april 1999 besøgte Retsbygningen i Rønne, hvor dommer Flemming Schønneman fortalte og viste de 43 deltagere rundt. 5. maj 1999 var det rejsearrangør Kirsten Larsens tur til at fortælle for de 30 deltagere.

I løbet af sommeren besøgte vi en golfbane, var på rundtur i Rønne Teaters have og derefter til revy. Senere var vi på skovtur i Almindingen inden vi sluttede året med julefrokost. Alle møder var fra kl. 14.00 og til de første arrangementer fik man sponseret kaffen fra Mini BAF eller Dus med dyrene.

I løbet af 1999 var der ni arrangementer med 38 deltagere i gennemsnit. Der blev afholdt to bestyrelsesmøder i 1999. En god start, hvor arbejdet blev fordelt mellem bestyrelsesmedlemmer, og alle aftaler kom godt i hus. Kontingentet blev aftalt til 50,- kr., samt 25,- kr. for kaffe med kringler. Det blev aftalt, at alle møder skulle være den første onsdag i måneden og afholdes om eftermiddagen.

I 2000 blev et alsidigt program igen tilbudt:

- Politibetjent Grønnegård fortalte om sin tid i Bosnien.
- Kommandant på Almegårds Kaserne om sit arbejde.
- Københavnertur blev tilrettelagt.
- Jens Wichmann fortalte om slægtsforskning.
- Besøg fra Frederiksborgs seniorklub med sammenkomst hos Dams på Bakken. Her fortalte H.V. Jørgensen om bombardementer af Bornholm den 7. og 8. maj 1945. Det var dejligt at få besøg af andre seniorklubber. Her deltog 20 af vore medlemmer. Senere har Skanderborg, Lolland, Syddjylland seniorklub været på besøg.
- Landsstævnet, som skulle holdes på Bornholm i 2002, fortalte Karen Margrethe Hansen om.
- Direktør Kaj Dinesen, Bornholmstrafikken, fortalte om sit liv, både privat samt det professionelle.

Selv om vi bor på en ø i Østersøen og ikke har råd til at hente foredragsholdere fra det øvrige land, så viser protokollen en stor mangfoldighed af emner.

- Dog er vi blevet velsignet med markante personer som Bent Jørgensen, Københavns Zoo, der senere slog sig ned herovre.
- Folketingets politikere er også blevet brugt, da de kunne rejse gratis til ”udkants” Danmark.
- Skuespilleren Peter Steen, som også sluttede sine sidste år her.
- Bornholms højskoles forstandere samt lærere er blevet flittig brugt.
- Ligeledes er museets ansatte altid villige til at fortælle om fund og hvordan man kan bevare disse ting for eftertiden.

Skovens folk kan fortælle om pleje, skovning og nu i 2015 hvor Bornholm er blevet ”velsignet” med bisoner. Alle har været berigende foredragsholdere. Før vi blev én kommune, havde vi fem borgmestre, som også fortalte om deres liv.

Konsulent Christian Kjølner var, sammen med daværende landbrugsminister Niels Anker Kofoed, med til at starte Bioraf. Det har været et spændende projekt med mange EU penge. Det har vi fulgt med i og hørt Christian fortælle om – også da det måtte stoppe. I dag er det en privat landmand, Hans Hansen, Lensgård, som har overtaget bygningerne og fået en rigtig god fabrik op at stå. Lensgårds rapsolie samt sennep bliver fabrikeret der.

På Bornholm findes er der fabrikker, som sælger til hele verden:

- Jensen Denmark A/S -fabrikerer strygemaskiner.
- Ole Almegård – pallevogne.
- Bech Kartonnage- papkasser.
- NCC stenbrud har leveret bornholmsk sten til Storebæltsbroen. I dag er der et hul i Bornholm på 124 meter under havoverfladen.

Desværre så gik det ikke for Nortox med at lave partikkelfilter til lastbiler, men det har været spændende at følge disse virksomheder ved vore besøg. Vandreture er det også blevet til, men efterhånden er benene ikke så gode længere, eller også er medlemsskaren blevet ældre. Begge dele i forening sætter en begrænsning her.

For at få indtryk af landbrugets udvikling havde vi i 2005 fem landmænd til at fortælle om, hvordan deres start i landbruget havde været. Tidshorizonten dækkede over 70 år. Udviklingen var til at tage og føle på. Mange køer og fodermestre blev der gennem hele livet. Mange medhjælpere boede på gården og fik fuld kost, så der var også unge piger såsom kokkepige, stuepige og lillepige. Nabokonen kom og ordnede det grove i køkkenet, især når brændekomfuret skulle pudsес om ca. én gang om måneden.

I dag tager vi på udflugt på Teknisk Museum på Nordbornholm, så vi kan fortælle vore børnebørn, hvordan hverdagen har været for mange af vores generation. Hvert hjem behøver ikke samle på gamle ting for at gøre tingene levende for andre. I seniorklubben har vi haft besøg fra museet, som har haft ting med, hvor det – selv for os – har været svært at gætte, hvad det har været brugt til.

Rejseoplevelser som medlemmer har været på, har også været en oplevelse. Ligeledes bornholmere, som har haft deres arbejde rundt i Verden:

- Brandmand på Grønland
- Kaptajn udsendt til Afghanistan.
- Ingeniør, som har bygget broer i Iran.
- En, som har fået lavet tænder i Indien, har vi også hørt om.

Har emnerne forandret sig gennem årene?

Både ja og nej. Da der er iværksættere, som prøver noget nyt, såsom at lave svinegylle om til plast, så er vi på pletten (det stoppede efter få år, da tro og penge til projektet ikke fulgtes ad).

Derimod så kom Biokraft op at stå og modtager stadig gylle fra landmændene. Men her er der også fulgt mange penge med fra vor kommune.

Vi besøgte Sundhedscenteret, hvor vi fik målt vores FEDT %. Buddhiskloster fandtes også herovre i en periode. Det var en speciel oplevelse. Det var indrettet i en gammel svinestald, hvor vi skulle igennem en grebning på bare fødder. En oplevelse som vi sent glemmer, især da det var frostvejr uden for.

Emigranter og immigranter

En arkivar fra Aarhus har bosat sig på Bornholm. Han har delt sin viden om bornholmere, som udvandrede sidst i 1890 tallet. Her fik vi fortalt, hvordan det var gået mange af dem i det store Amerika. Dengang var drivkraften at forlade et fattigt liv, plus jo nok en vis eventyrlyst hos nogle at søge lykken i det store Amerika. De blev guldgravere, jernbanearbejdere samt landbrugere. Ja, en bornholmer blev møbelfabrikant.

Men så først i 1900 kom svenskerne til Bornholm. De blev stenarbejdere. Der blev bygget en hel by til dem i Sandvig. Derfor har vi også i dag mange efternavne med -son.

Til alle vore møder er der altid lejlighed til at udveksle tanker, synspunkter samt hygge. Så når livets afslutning også er på programmet, så er det jo et led i det liv, vi har. Den danske sang har givet føde til livskvalitet samt de bornholmske sange, som også findes. Når så rigtig gode oplægsholdere er indover, så går man altid livskraftig hjem fra sådan en eftermiddag.

Landbrugets Seniorklub-Bornholm holder de fleste af sine møder på Kannikegård ved Nexø, der også er hjemsted for Bornholms Landbrug.

Bestyrelsesmedlemmer fra 1999.

- Carl Otto Koefoed, Brunsgård, Nylars, udpeget 1999, udtrådt 2003
- Jørn Ipsen, Brændesgård, Ibsker, udpeget 1999, udtrådt 2003
- Poul Erik Koefoed, Bækkegård, Poulsker, udpeget 1999, udtrådt 2003
- Grethe Viborg, Pindeløkkegård, Vestermarie, valgt nov. 2003
- Poul Ancher Hansen, Stensebygård, Bodilsker, valgt nov. 2003, udtrådt 2015
- Harald Kjøller, Valnøddegård, Olsker, valgt nov. 2003, udtrådt 2005
- Aage Nielsen, Klintebygård, Bodilsker, valgt feb. 2005, udtrådt 2007
- Orla Sode, tdl. Dyndegård, Nyker, valgt feb. 2007, udtrådt 2014
- Sigrid Larsen, St. Munkegaard, Aaker, valgt feb. 2014
- Kaj Hansen, Kildesgård, Nylars, valgt feb. 2015

Ægtefællerne har deltaget i alle forberedende møder.

Fra 2004 blev møderne flyttet til anden tirsdag i måneden, da vi ikke kan konkurrere med Ældresagen, som holder deres møder om onsdagen. Møderne holdes stadig om eftermiddagen.

Medlemstallet har været nede på 30 stk., men i dag er starttallet ca. 50. Kontingentet er steget til 75,- kr.

At vores mødeprocent er godt over 50 % er vi stolte af.

I alle årene har Husmandsforeningens seniorklub også eksisteret, men den måtte desværre stoppe i foråret 2015.

Stjernestunder

Jens Chr. Vestergaard, den første formand for LandboSenior Brønderslev, skriver om en god rejseoplevelse til Alsace.

Jeg synes, det er svært at udpege enkelte oplevelser som de største. Et fælles træk er nok samværet på ture og arrangementer.

Når jeg tænker tilbage, er turen til Frankrig, Alsace, i 1995 nok noget af det, der først popper op. Det kan undre, at vi i det hele taget turde arrangere en tur til udlandet med en busfuld ældre mennesker uden at være særlig stive i sproget, men det blev en meget vellykket tur.

Vi skulle selvfølgelig se og høre om vinhøst, og så skulle vi til Strassbourg og se Europa Parlamentet. Gennem vores lokale supermarked fik jeg kontakt med en stor vinbonde i Alsace, som dyrkede alle de syv druer dernede, og vi var velkomne. Men da jeg så tog kontakt til Europa Parlamentet, viste det sig, at de ikke tog imod turister i oktober måned.

Det kunne vi jo ikke lade os slå ud af, så jeg ringede til Niels Anker Kofoed og sagde, at vi var en flok vendelboer, som nok havde stemt på ham mange gange, og nu gerne ville ned og se, hvor han arbejdede. Det kunne han godt forstå. Han var ikke selv dernede på det tidspunkt, men han ville sørge for, at hans sekretær tog imod os og viste os rundt. Vi fik en fin modtagelse og rundvisning og forklaring og hørte, hvordan simultantolkning foregik.

Hos vinbonden Dietrich (vi finder hans vin i mange supermarkeder) fik vi også en enestående modtagelse. Vi blev kørt i vores bus midt ud i vinmarkerne. Det var ellers forbudt at køre med busser på de små veje under vinhøsten. Vi så, hvordan klaserne blev plukket både ved håndkraft og med maskine, vi fik talt med plukkerne. Vi kunne tydeligt se forskel på resultatet, når klaserne kom på vognene. De håndplukkede var rene, mens de maskinplukkede var fulde af blade og stilke. Tilbage igen var vi nede i vinkælderen og smagte på de syv druesorter og fik forklaret forskelle og anvendelse så grundigt, at det stadig huskes.

Jeg har i 25 år brugt det samme rejsebureau til at ordne transport og overnatning uden problemer, men tre uger før vi skulle af sted, fik jeg brev om,

at vores bestilte hotel var gået konkurs, men var blevet overtaget af et andet meget ”finere” hotel, som godt ville overtage bestillingen. Det indebar blot, at vi skulle sove og spise morgenmad på det først bestilte, og spise middag på det andet. Det skulle vise sig at blive en stor oplevelse.

Vi blev ”fyrsteligt” modtaget og serveret. Når vi kom ind i hallen stod der to tjenere parate til at tage vores vindjakker, én for én blev de hængt på bøjle og ind i et skab uden så meget som en krusning i mundvigene, hvilket kneb lidt for vi andre. Og under serveringen var de utrolig opmærksomme. Vi sad ved runde borde og al maden blev serveret på tallerken. Det var før, det var blevet normalt her. Den ældste dame ved bordet fik serveret først, og de var meget behjælpelige med at rådgive om vinvalg til retterne, ikke et øjeblik lod de os mærke, at de nok var vant til finere gæster.

Til sidst kan jeg nævne, at det var en fornøjelse at arbejde med så trofast og interesseret en medlemsskare, som altid mødte talstærkt op til arrangementerne.

En sund opskrift

Grethe Viborg, Landbrugets Seniorklub Bornholm, videregiver opskriften på livskvalitet af foredragsholderen og tidligere radiodoktor, Carsten Vagn Hansen: Grunddejen røres med lige dele

- Kærlighed
- Tryghed
- Tillid
- Omtanke for andre
- Glæde ved at være sammen med andre.

Dejen hæves med svulmende livskraft til den rette fylde.

Fyldes i en grænseløs form og bages ved stærk hjertevarme.

Kagen fyldes med en blanding af

- Næstekærlighed
- Nærsamfundsaktiviteter
- Ansvar
- Humor
- Livsglæde
- Samt et passende mål udfordringer og opgaver.

Det hele røres sammen under glad sang og musik til et livsindhold, der ikke kan undgå at virke sundhedsfremmende. Både for kagespiserne og de mennesker, de lever i blandt. Kagen pyntes med TRO, HÅB OG endnu mere KÆRLIGHED. Kagen har den forunderlige kraft i sig, at jo mere man deler ud af den, jo lettere bliver det at bage en ny. Spiser man den daglig, bliver man nok ældre, efterhånden som tiden går, men aldrig gammel.

Krolf i Sønderjylland

Arne Wind, Landbrugets Seniorklub, Haderslev, fortæller om ”krolf for hyggens skyld”:

I 1998 blev der ytret ønske om etablering af en seniorklub – dette blev vedtaget på H.A.L.s generalforsamling. En arbejdsgruppe blev nedsat med det formål at virke for kulturelle og sociale tilbud til gruppen i pensionsalderen. Her blev efterlyst gode argumenter for oplevelser og aktiviteter, hvor samværet var i højsæde.

Ved den stiftende generalforsamling valgte bestyrelsen som vores motto, at vi ikke skal opnå noget, men vi skal have gode oplevelser, og vi skal være i kontakt med det øvrige samfund. Derfor kan alle, der sympatiserer med formålet, optages som medlemmer. Fantasien kom i sving – vi ville prioritere alsidigheden i oplevelser meget højt. Der var sæson- måned- og ugetilbud i tankerne. Vi mødte jævnligt synspunktet: Det er der ikke behov for eller tilslutning til. Hertil var vores holdning: Så skaber vi et behov, og så kommer tilslutningen.

Vore tilbud er i lighed med øvrige seniorklubber – mødeaktivitet – virksomhedsbesøg – udflugter – én- og flerdages ture til udlandet.

Men vores bedste tilbud var og er uden tvivl KROLF med sloganet ”halv krocket – halv golf – helt sjov” eller ”krolf for hyggens skyld”. Fra første spilledag har det været den gode oplevelsesdag, og når sæsonen er slut glæder man sig til ny sæsonstart for at nyde den dejlige natur ved Haderslev Dam og det gode samvær med spillekollegaerne. Alle kommer med en positiv indstilling, der styrker samværet. Desuden ser mange frem til besøg i andre klubber og stævnedeltagelse for at møde gode venner. Det forekommer også, at enkelte turneringshold har venskabskrolf i andre klubber.

Bestyrelsen blev bekendt med krolf i foråret 1999 ved et prøvespil i Ødis Kroge. Det faldt i god jord, og derfor blev der på et smukt sted (ved Haderslev Dam) etableret en bane til krolfspil. Ønsket var en aktivitet, der ikke fandtes i området og en aktivitet for sommerhalvåret. Her kan alle være med uanset alder (børn – unge – voksne – ældre) i et spil, hvor bedsteforældre i ferien ta`r børnebørnene med.

Hos os foregår spillet to gange om ugen (en formiddag og en aften) – en rigtig hyggesport, hvor samværet er det primære. En spilledag foregår med at lederen sammensætter hold og uddeler spilleplader til notering af resultater – der sikres efter bedste evne, at spillerne får nye modspillere hver gang og at ægtefæller/samleverer ikke deltager på samme hold (man skal have noget at tale om på hjemvejen). Så har vi et genialt princip: Man skal gi` en øl/sodavand til holddeltagerne ved første hole in one, men kun én pr. spilledag uanset hvor mange hole ind one, man opnår. Det styrker også samværet, at man i fællesskab nyder denne del af dagen.

Højdepunkterne er klub-arrangementet midnatskrolf – her spilles efter mørkets frembrud, hvor banen er oplyst af olielamper og lygter ved hullerne. Der spises grillpølser og drikkes øl/sodavand og kaffe – en rigtig festaften til hen imod midnat.

Ved klubmesterskabet findes klubmesteren for såvel damer som herrer. Det er alles kamp mod alle. Her afvikles stævnet fra middag over flere spillerunder med pauser, hvor der bydes på smørrebrød med øl/sodavand samt kaffepause – en tradition vi alle ser hen til. Her er det hyggelige samvær også til stede. Der sikres også, at nye deltagere bliver vel modtaget og indpasses i medlemskredsen.

Af seniorklubbens ca. 500 medlemmer, er der ca. 150 krolfspillere og i henhold til klubbens formål har heldigvis adskillige fra andet erhverv haft ønske om medlemskab og at spille krolf.

Bestyrelsens synspunkt har altid været, at der er altid plads til én mere. Alene fællesskabet på tværs i samfundet i lighed med andre aktiviteter har været meget værdifuldt. Flere har udtrykt ”Jeg har aldrig mødt så mange dejlige mennesker til en fælles aktivitet”.

Tilgang af nye spillere forekommer i passende omfang – og selvfølgelig mistes også medlemmer ved naturlig afgang (det er jo pensionister).

Den daværende bestyrelse på fem personer er i lighed med adskillige fra starten i 1999 stadig aktive krolfspillere og det glæder os meget, at så mange to gange ugentlig har glæde og gode oplevelser ved at mødes ved Søsportscentret i krolf. Det glæder os også, at vi valgte rigtigt ved at hente den dejlige fritidsaktivitet over Kongeåen til Sønderjylland samt indirekte har medvirket til udbredelse af sporten.

Danmark dejligst

Vagn Aage Kjeldsen, Landbrugets Seniorklub – Viborg, stiller spørgsmålet: Hvornår er der dejligst i Danmark?.

”Hvornår er der dejligst i Danmark?” - Den dejlige sang, skrevet af Sigfred Pedersen, har mange bud på, hvornår naturen er skønnest. I Landbrugets Seniorklub, Viborg har vi de senere år gennemført en to-dages tur i maj, hvor vi har besøgt mange kendte og mindre kendte udflugtsmål. Bestyrelsen tilrettelægger turenes program.

Udflugten i 2012 er en af de ture vore medlemmer ofte betegner som en ”Stjernestund.” - Vi besøgte blandt andet Kragerup Gods på Vestsjælland, hvor vi fik en særdeles god modtagelse med aperitif og 3-retters middag - ”Godsejerens fest”, serveret i flotte lokaler med fineste opdækning.

Kragerup Gods

Senere nød vi kaffen i hvælvingekælderen, hvor godsejer Birgitte Dinesen fortalte om godsets historie og sine egne familierelationer til Karen Blixen.

Turen bød også på et besøg i ”Birkegaardens Haver” en **** turistattraktion med et areal på ca. 30.000 kvadratmeter. Et imponerende anlæg og blomsterflor, der netop i maj folder sig ud med løvspring og blomstring efter vinterens dvale.

Det er muligt at bestille rundvisning hos Gardehusarerne på Antvorskov Kaserne. Det benyttede vi os af og fik en spændende rundtur i de forholdsvis nye stalde, der tidligere havde hjemsted i Næstved. Vi var også i sadelmagerværkstedet, hvor det fine snekketøj, der anvendes, når der rides eskorte, bliver fabrikeret og vedligeholdt. Yderligere er der på kasernen en historisk samling fra hele tre regimenter, der absolut er et besøg værd.

Vi besøgte Sorø Slotskirke og Sorø Akademi, der emmer af historie og hvor hele området i den ca. 15 ha. store velplejede ”Akademihave” rummer skulpturer, der er et studie værd. En meget flot og stor skulptur af digteren Ludvig Holberg skal man se! Der er en friluftscene, hvor Det Kongelige Teater har opført ”Jeppe på Bjerget.”

Vi har mange stjernestunder i Landbrugets Seniorklub, Viborg og kan i år 2016 fejre 15 års jubilæum med et medlemstal på ca. 270 medlemmer.

Nordthy Seniorklub

Jørn Melgaard, Nordthy LandboSenior, fortæller om flere gode oplevelser. Foreningens første møde var den 7. marts 1996. Foreningens navn var fra starten Landboforeningen Nordthys Seniorklub. Den første formand var Poul Karlshøj og konsulent Børge Hedelund var sekretær.

Der skulle holdes seks møder eller virksomhedsbesøg i løbet af vinteren og en udflugt i maj måned, det er den aktivitet, vi fortsat har. De fleste år har det været endags udflugter - længere udflugter har været til Operaen i København 2 dage, og Skagen/ Hirtshals 2 dage. En 4 dages tur til Rügen i Nordøst Tyskland i 2011, og 5 dage i Sydøst Sverige i 2012.

Der har så været et par år, hvor der var for få tilmeldte til de planlagte ture. I 2015 havde vi en tur til Gl. Estrup Landbrugs Museum og Stenalt Gods med gedefarm, hvor vi sluttede med spisning på Hvidsten Kro. I 2016 var vi en dag på Samsø, hvor en lokal guide viste rundt. Vi sluttede med aftensmad i Skanderborg.

Århus-Hadstens tur med ”grisevognen” på Baagø

Kirsten Lysbøj, Landbrugets Seniorklub Århus-Hadsten, beretter om en spændende udflugt til Baagø:

Grisevognen på Baagø må kun medtage 40 passagerer. De sidste 14 måtte tage turen på cykel.

Vi havde en rigtig god oplevelse i august 2016, da vi skulle en tur til Baagø – det kan varmt anbefales! Vores endagsture er altid eftertragtede, så en uges tid før, vi skulle afsted, ringede jeg glad til rejseselskabet, Søren Rejser, og sagde: “Så er bussen fuld, vi er 54!”.

Der blev helt stille i telefonen, og så lød det: “Er det ikke Baagø, I skal til? – Der kan kun komme 40 med”. Ikke på grund af bussen eller færgen, men på øen bliver man transporteret rundt i “grisevognen”, og den er kun godkendt til 40.

Nu var det mig, der blev helt stille, før jeg fik fremstammet: “Hvad gør vi?” Skal jeg nu til at ringe rundt til 14 mennesker og sige, at de ikke kan komme med eller skynde mig at lave en ekstra tur?

Baagømanden, Poul, reddede situationen. Han havde 14 cykler, og “Baagø er flad som en pandekage, så er der nogen, der kan cykle et par kilometer, må I gerne komme allesammen”. Godt nok er det en seniorklub, men jeg kunne sagtens finde 14, der kunne og ville cykle, og vi havde en fantastisk dag. Færgen sejler fra Assens, og på Bågø holdt “grisevognen” klar + en hel flok cyk-

ler. Poul kørte afsted med os og gjorde holdt flere steder, mens han fortalte om øens historie og om livet på en ø. Hans kone havde sørget for frokost til os, og en eller anden havde skaffet os en solskinsdag – helt perfekt.

Gode oplevelser i Herning

Birte Kristensen, Herning Landbo Senior, skriver om at engagere sig i den lokale landboseniorklub.

Mit første kendskab til en seniorklub i forbindelse med Landboforeningen var i sidste del af halvfemserne, idet den lokale klub blev oprettet i 1998 og var blandt de første i Landsforeningen.

Det var en positiv oplevelse at blive medlem af LandboSenior, som det hedder i dag. Vi lærte mange dejlige mennesker at kende, som alle havde (eller havde haft) tilknytning til landbruget, så der følte vi et godt fællesskab.

Men når man viser interesse og møder op til diverse møder og arrangementer, ja så, bliver man ofte valgt til bestyrelsen – og det skete så i marts 2008.

Og det har været dejlige år, hvor vi har haft utrolig mange gode oplevelser. Det har været ture til udlandet og ture i vort eget smukke land, besøg hos mange firmaer og institutioner samt bedriftsbesøg, alle har taget godt imod os og beredvilligt fortalt om deres produktion, arbejde og hverdag. Og ikke mindst har vi haft rigtig mange, dygtige og interessante foredragsholdere, som har delagtiggjort os i deres viden og kendskab til forskellige emner. Det har været både lærerigt og tankevækkende og har givet os noget, som kunne bruges i hverdagen og i foreningsarbejdet. Det har givet livsglæde, kvalitet og stjernestunder. Godt samarbejde i en god bestyrelse, er en del af det, man kan drive en forening på, når det blandes med kulturelle og sociale aktiviteter.

Grillfest på Sydhavsøerne

Flemming Bendixen, Sydhavsøernes Landboseniorklub, beretter om en af sommerens traditionelle grillfester:

60 spidstegte kyllinger og 17 lagkager. Det var, hvad 170 medlemmer af Sydhavsøernes Landboseniorklub satte til livs ved sommerens traditionelle grillfest. Siden 2007 har klubben hver sommer indbudt sine godt 450 medlemmer til et grillarrangement en sommeraften. Det afholdes forskellige steder på Lolland-Falster. Fortrinsvis på en af egnens større gårde, for det

kræver nogen plads. Dels er det ikke lige sin sag at stege så mange kyllinger over åben ild, og dels må vi tage det upålidelige sommervejr med i overvejelserne. Der skal være plads i maskinhuset til, at vi i værste fald kan sidde inden døre og spise.

Arrangementet begynder om eftermiddagen. Medlemmerne møder friske op medbringende deres eftermiddagskaffe, borde og stole. I 2016 var mødestedet godset Asserstrup ved Nakskov. Under kaffedrikningen i godsets park fortalte ejeren, Hans Henrik Juul Petersen, om stedet og dets historie. Derefter blev scenen indtaget af et lokalt orkester, der underholdt med lidt "Wivex-musik". Det vakte nostalgiske minder.

Imens man hygger sig med dette, sveder bestyrelsen og dens hjælpere med at stege de mange kyllinger på fire store stegespid. Når alt er klart, og kyllingerne er brune og dufter livsaligt, rykker vi ind i maskinhuset. Her er der dækket op på serveringsbordet med alskens lækkert tilbehør og en velforsynet bar. Så går snakken, så der ikke er til at få ørenlyd. Efter middagen laver bestyrelsen kaffe til alle og "bestyrelseskonerne" dukker frem med 17 hjemmelavede lagkager. De bliver spist rub og stub. Hen under midnat kan en træt, men glad bestyrelse rydde op og sige værten tak for et godt arrangement.

Og så er spørgsmålet: Hvor skal vi holde grillfest til næste sommer?

Turen til Argentina og Brasilien

Jytte og Gudmund Katborg, Aabenraa Landboseniorklub, skriver om en fantastisk rejseoplevelse til Argentina og Brasilien den 29. februar – 14. marts 2016.

41 veloplagte landboseniører mødtes i København med Christian Mols fra Mols Rejser i Jelling. Vi fløj til Buenos Aires, hvor vi mødte vores dansk/argentinske guide Martin Jespersen, som sammen med Christian Mols i den grad gav os viden, indsigt, oplevelser og tryghed for 14 fantastiske dage i Sydamerika. Vi oplevede Argentinske festaftener med god mad og underholdning med Tango m.m.

En spændende oplevelse var at se Liniers Cattle Market, et af verdens største auktions-kvægmarkeder, hvor titusindvis af levende kvæg bliver handlet hver dag fire dage om ugen, i alt ca. 40.000 – 50.000 om ugen. 20 % af Argentinas kvægbestand bliver handlet på dette marked. Vi oplevede markedet på nær-

lækker mørbradbøffer på åben ild og serverede det for os. Vi overnattede på farmen og vågnede op til fuglesang fra kolibrier.

meste hold, og så hvordan gauchos, fra deres hesteryg dirigerer og driver kvæget på plads. De mest brugte racer er røde og sorte Angus samt Hereford. Trods de mange dyr var der en fantastisk ro over markedet.

3. marts besøgte vi "La Plegaria" – en farm på 2000 ha med ca. 700 Angus køer + opdræt. Der var international vaccinedag mod mund og klovsyge og kalvekastningsfeber. Da gauchos havde dyrene samlet benyttede de lejligheden til at brændemærke og kastrere dyrene. Det var en oplevelse at se, hvor professionelt de greb det an, så dyrene i løbet af kort tid fik deres frihed igen. Farmeren, der i det daglige var advokat i Buenos Aires og farmer i sin fritid, stegte

Besøget hos den danske menighed

300 km syd for Buenos Aires besøgte vi byen Tandil, der siden 1866 har haft den ældste danske menighed i udlandet. Indvandringen ophørte omkring 1930. I dag består menigheden af 240 dansk/argentinerere, hvoraf ca. 1/5 taler dansk. Vi mødtes med menigheden i kirken og blev hjerteligt modtaget. De fortalte om deres udvandring, og vi sang danske sange både i kirken og i forsamlingshuset. Rørende og en meget speciel stemning.

Et besøg i Argentina kræver selvfølgelig også et besøg på Eva Duarte Perons grav. Evita som hun også kaldes, var vokset op i fattigdom. Hun blev først kendt som sanger og skuespiller, men da hun blev gift med general Juan Perón, som senere blev Argentinas præsident, valgte hun at kæmpe de svage og fattiges kamp og sluttede sine dage som en stor heltinde.

Rejseselskabet foran statuen af Hans Fugl, der udvandrede til Argentina i 1844.

Besøget ved det store vandfald Iguazú skal nævnes som en usædvanlig stor og flot oplevelse. En gåtur langs med vandfaldet ud til Dødens gab. Det var nok turens højdepunkt naturmæssigt.

7. marts krydsede vi grænsen til Brasilien med fly. Vi oplevede Itaipu – dæmningen, som Brasilien og Paraguay blev enige om at bygge i 1960'erne. Et kæmpe ingeniørarbejde der beskæftigede 3.000 mennesker. Itaipu er verdens største hydroelektrisk projekt og største dæmning indtil 2009.

10 marts fløj vi til Rio de Janeiro som havde meget travlt med at gøre klar til De olympiske Lege 2016. Rio bærer præg af stor fattigdom. Vi kørte

forbi et stort område med "favelaer", hvor beboerne er meget fattige. Men guiden frarådede en gåtur i området. Turen til bjerget med Kristus-statuen er et turistmål og vartegn for byen, som selvfølgelig skal besøges. Vi sluttede dagen med et besøg på Sukkertoppen før solnedgang og et flot syn over Rio de Janeiro. En lille gruppe danskere gik aftentur ved Copacabana.

Om aftenen tog vi til sambashow, efter vi havde fået et af vores utallige store og solide måltider, hvor der ikke var mangel på kød. Et fint show og afslutning på en fantastisk tur til Argentina og Brasilien.

Pittelkows møde med Danmarkshistorien

Christian Andersen, LandboSenior Purhus-Tjele, skriver om Ralf Pittelkows møde med Landbrugets Senior klubber:

Ralf Pittekow skriver i sin senest udgivne bog "Mit liv som dansker": "Jeg har mødt miljøer med dybt rodfæstede traditioner, som repræsenterer et stykke Danmarkshistorie. Hvad det angår er der næppe noget, der overgår Landbrugets Senior klubber. Min erfaring er, at møderne i disse senior-

klubber er særdeles velorganiserede. Der kommer altid mange, og de kommer i god tid, de lytter intenst, og debatterer livligt bagefter. Kort sagt en ren fornøjelse for en foredragsholder.

Jeg husker en dag, hvor jeg om aftenen skulle tale i Landbrugets Senior klub for Purhus-Tjele området. Der var stil over det fra starten, da jeg trådte ind. Et medlem af bestyrelsen tog imod og fik os anbragt ved et bord med kaffe og boller. Han spildte ikke tiden med at række boller rundt. Han fortalte mig, at han havde læst flere af mine bøger, og så indviede han mig ellers i sine tanker i den forbindelse. Bevar mig vel. En landmand, der havde haft fysisk arbejde hele sit liv og nu sad dér, lysende af belæsthed og engagement. Da tidspunktet for mødets begyndelse nærmede sig, væltede det ind, og salen endte med at være fyldt. Der blev hilst til højre og venstre, og snakken gik særdeles livligt.

Jeg husker ikke præcist, hvilket emne jeg havde aftalt med arrangørerne, men det var på den tid, hvor konflikten om Muhammed-tegningerne fejede over landet. Jeg var voldsomt engageret i sagen og talte derfor med ildhu om, hvor vigtigt det var at stå vagt om ytringsfriheden. Der sad de så. Mange af dem bønder, der var gået på pension. Andre havde tilknytning til landbruget. Mange tog ordet, og man kunne høre, de havde tænkt over sagen. Men ikke én sagde noget i retning af, at man jo også skulle tænke på, at Arla og bønderne skulle sælge deres produkter, så Danmark burde fare med lempe i denne sag. Ikke én.

De talte ikke som interessegruppe. De talte ikke som bønder. De talte som borgere. Oplyste og kampberedte borgere. Det her var vigtigere, end om der lige blev solgt lidt mere eller mindre mælk og ost. Det drejede sig om, hvad de var blevet opdraget til at sætte over alt andet. Det drejede sig om, hvad der var kernen i arven fra Grundtvig: Frihed. Folkelig frihed. Åndsfrihed. Folkets ret til selv at bestemme. Hvad det skulle diskutere og mene. Grundtvig havde rejst sig og gik gennem salen. Jeg så ham selv.

Jeg gik oprømt og lidt bevæget derfra. Hvem kunne ønske sig bedre medkæmpere? Da jeg kom ud i min bil, skyndte jeg mig at ringe hjem til Karen. "Jeg har lige mødt Danmarkshistorien". Det var en stor oplevelse".

Landsforeningens start

Af *Jakob Kjær*, sekretær for
Landsforeningen 1997 - 2012

En beretning om, hvordan landmandsfamilier oprettede og udviklede foreninger med det formål at kunne berige deres liv.

Traditioner har været medvirkende til, at landmænd i Danmark har fundet det naturligt, at tage initiativ til at skabe det, de manglede. Gode erfaringer hermed har været en forudsætning for en gensidig tillid, som igen var grundlaget for dannelsen af et omfattende foreningsarbejde.

Alternativet ses i nogle samfund, hvor man venter, at andre tager initiativ. Det kan bevirke, at der intet sker, eller at resultatet ikke bliver optimalt. I Danmark har vore forgængere vist os gode erfaringer med foreningsarbejde indenfor både planteavl, husdyrbrug, afsætning, undervisning og rådgivning. Derfor blev det også naturligt at samarbejde, da landmandsfamilierne i slutningen af det 20. århundrede manglede det tidligere fællesskab.

Det manglende fællesskab kom som et resultat af mekaniseringen i landbruget. Rationalisering var så voldsom som næppe noget andet erhverv i Danmark har oplevet. Man kan beskrive afvandringen som en bortvandring af plovspand, det ene efterfulgt af det andet. Det blev så mange, at når det første spand nåede Rom, havde det sidste endnu ikke forladt Kruså. Den generation, som oplevede det, følte vort landbosamfund havde mistet nogle væsentlige værdier. Samtidig havde vi fået væsentlige lettelser, der måske kunne udnyttes til at tilegne os både fysiske og kulturelle oplevelser, som vi hidtil ikke synes, vi havde haft tid til. Det kunne være sport eller musik, det kunne være besøg eller foredrag og meget andet.

I denne situation var der i årene 1996 til 2000 nogle landmænd og landmandskoner, der startede de klubber, som i de følgende blev til Landbrugets Senior klubber. I de følgende ca. 20 år blev de til 60 klubber fordelt over hele landbrugslandet Danmark med en tilslutning på typisk 200 medlemmer i

hver klub. Det var både mænd og koner, der tog initiativ. Nogle af dem havde solgt deres landejendom. De følte, at nu kunne de få tid til at interessere sig for flere sider af livet end tidligere, men de ønskede ikke at isolere sig og rammes af ensomhed. De skimtede muligheden for, at de i fællesskab kunne få en rigere alderdom.

I deres hidtidige aktive erhvervsliv var det blevet naturligt for dem at løse en række opgaver i fællesskab. De så nu muligheden for i fællesskab at lære nye emner at kende og diskutere mulige løsninger. Når man valgte at danne senior klubber for tidligere landmænd og landmandskoner, så var det ikke for at isolere sig til landbrugsemner. Tværtimod foretrak man mere alsidige emner, og man fandt en fordel ved at diskutere emner fra det samfund, som vi alle har været involveret i. Det skete ved at deltage i klubbernes møder og udflugter. Præget af klub bestyrkes ved mødeformen med stor gensidig bekendtskab af, at begge køn deltager i både planlægning og gennemførelse af møder.

I denne situation traf nogle af de hidtidige landmænd hinanden og fandt, at der var ønsker om et initiativ, så man kunne mødes og gerne med konernes deltagelse. En af disse foreningsvante landmænd var kvægavleren Sven Ravn fra Skanderborg. Han opsøgte mig på Tune Landboskole, og sammen skaffede vi os tilsagn om en startstøtte fra Andelsudvalget, Landdistriktpuljen og fra Foreningen Plan-Danmark til at finansiere et indledende seminar for en eller to repræsentanter fra kredse, hvorfra man havde hørt om interessen.

En selvbestaltet gruppe af erfarne mødedeltagere fandt sammen på Tune Landboskole og arrangerede et seminar 1. og 2. april 1997. Målgruppen var landmænd og landmandskoner, og hvem der i øvrigt havde interesse for landbosamfundet med mindre vægt på det faglige, men mere på det sociale og kulturelle. Den gruppe, der påtog sig at arrangere seminaret bestod af Sven Ravn, Skanderborg, Grethe Carus, Hobro, Jens Chr. Vestergaard, Brønderslev, Fin Barkholt, Frederiksborg og landbrugslærer Jakob Kjær, Tune.

Der blev sendt indbydelser ud til interesserede kredse samt til regionale kontorer for landbo- og husmandsforeninger. Der mødte 48 deltagere fra 24 klubber, som repræsenterede alle egne af landet.

Seminarets formål var at give deltagerne inspiration til nogle aktiviteter for ældre landmandsfamilier og forslag til, hvordan man kunne løse opgaverne.

Programmet for seminarets første dag kom til at indeholde:

- En kort præsentation af de 48 deltagere fra 24 klubber eller udvalg.
- Indlæg fra fem klubber, der hver fortalte, hvordan man havde arbejdet i egen klub.
- Foredrag ved formanden for det nyvalgte Ældre-Forum, professor dr.med. Povl Riis, der fortalte meget informerende fra ældreverdenen og specielt om, hvordan man opnår indflydelse på ældrepolitikken.

Aftenen blev brugt til præsentation fra de forskellige klubber.

Povl Riis var inviteret, fordi vi gerne ville vide, hvordan forskellige organisationer arbejder for deres ældre medlemmer, og fordi vi gerne ville have et samarbejde med dem.

På andendagen var der stiftende generalforsamling med valg af bestyrelse og konstituering. Foreningens navn blev: Landsudvalget for Landbrugets Senior klubber

Følgende blev valgt til landsbestyrelsen: Sven Ravn (formand), Jens Chr. Vestergaard (næstformand), Grethe Carus og Fin Barkholt. Søren Kræmer fra Hobro foreslog, at Jakob Kjær blev udpeget som sekretær, da han ikke behøvede nogen aflønning. Men et par år senere lykkedes det for sekretæren at fjerne formuleringen om aflønning.

Et rigere indhold i livet

De første fire år var det som nævnt lykkedes at opnå nogle tilskud, der gjorde det muligt at indbyde til debat om, hvordan man bedst kunne få et rigere indhold i sit liv. Man fandt i fællesskab frem til, hvilke aktiviteter der skulle tilbydes medlemmerne, og det skulle naturligvis være emner, der var relevante for de tidligere landmænd, hvoraf en væsentlig del stadig var involveret i landbrug.

De hyppigste arrangementer i senior klubberne har været foredrag, hvor vi har opfordret nogle af vore foreningsledere til at fortælle om deres erfaringer. Det kunne være om deres forhandlinger med andre organisationer, men hyppigere har det været almindelige, menneskelige og kulturelle emner. Det er især vore foreningsledere og landbrugskonsulenter, vi har opfordret. Her har vi nydt godt af deres alsidige erfaringer, og samtidig tyder det på, at vore ledere har befundet sig særdeles godt ved at møde deres tidligere arbejdsgivere eller kolleger – gerne om andet end den professionelle opgave, de havde været valgt eller ansat til at løse. Derved har vi kunnet tiltrække meget

kvalificerede foredragsholdere til et meget overkommeligt honorar. En sådan aften begynder og slutter typisk med en sang fra højskolesangbogen, hvor deltagerne nyder at fylde deres lunger med strofer fra den danske sangskat. Det er de lokale senior klubber, der udvælger, træffer aftaler og laver kaffe. Landsforeningen har kun til opgave at finde og opfordre foredragsholdere og en gang årligt at udsende forslag til foredragsholdere.

Under den europæiske organisation CERA har vi foreslået, at man udvikler et netværk af senior klubber og vi har gennemført nogle europæiske møder med især italienske klubber og tv-stationer. Det er dog ikke lykkedes at fortsætte dette initiativ. Fra andre lande har vi fået forespørgsler om, hvad Landbrugets Senior klubber er. Derfor har sekretariatet lavet en to siders beskrivelse på engelsk. Et beskedent dansk initiativ bestod i at udgive en bog, hvori forældre og bedsteforældre fortæller om deres børneår, spækket med børnebørnenes oplevelser på samme alderstrin. Denne ide fra Hjørring synes vi stadig fortjener en engageret indsats.

Ældre Forum udgiver flere gange om året pjecer, der kan hjælpe vi gamle med at holde vores kondi i orden. Vi opfordrer til, at hæfterne præsenteres ved vore møder. De er gratis.

Ved årsmødet 1998 fortalte professor Pia Fromholt noget om at opleve en god alderdom. Hun fortalte, at i de sidste 100 år er der lagt 25 år til vores livslængde. Hun opfordrede os til at søge efter nogle gode år. Der er ikke kun ulemper ved at blive gammel. Hun opremsede:

Ældres problemer

- Langsommere indlæring
- Større sårbarhed
- Mindre reservekapacitet
- Vi glemmer navne
- Ældres syn svækkes
- Relevans af erfaring svækkes

Ældres styrker

- Bedre organisering
- Fra detaljer til overblik
- Udvikling af strategier
- Danner bedre overblik
- Besidder frikapacitet
- Evner til at vurdere øges

Måske kan vi lade computeren afhjælpe manglende hukommelse. Men vi vil gerne beholde fantasien og bevare retten til at bestemme, hvad vi ønsker at deltage i. Nogle af vore årsmøder har indeholdt udflugter. En af disse gav grundlag for

særlig debat. Den gik til Skjern-Å-projektet under ledelse af Jakob Harrekilde fra Skov- og Naturstyrelsen samt Martin Nielsen.

En anden var en uges rejse til Baltikum for fire seniorklubber, ledet af Niels Gert Nielsen. Endnu længere var en tur til New Zealand i 2004 med landskonsulent Arne Nielsen som guide for de 27 deltagere. Året efter stod der Vancouver Island, Canada og USA - den tur havde vi fået Dumas Johansen til at organisere. Klubben i Hobro var så stærk, at de alene kunne gå i samarbejde med et rejsebureau.

Fra årsmødet i år 2000 har vi følgende opfordringer til klubbestyrelserne:

- Sørg for at mødestederne er handicapvenlige
- Lav samkørsel, men betal for det
- Især enlige bør inviteres
- Hyg om førstegangsdeltagere
- Tag nye medlemmer med til dyrskue eller godsbesøg
- Udsend programmet sammen med Landboforeningen
- Kaffepause skal være lang nok til at drøfte et eller flere emner
- Lav fællesprogram med entusiasme i samarbejde med en naboforening

Landsforeningens virke 1997 – 2017

Af *Kristian Kamp Justesen*,

Kasserer for Landsforeningen fra 2011
og sekretær fra 2013

Bestyrelsesarbejdet

Fremsynede folk indså først i 90erne, at de mange landmænd, der havde etableret sig i 50erne og 60erne havde brug for et forum at mødes i. Det blev i løbet af få år til 58 – senere 60 – landboseniorklubber.

De samme personer, der oprettede de første landboseniorklubber, indså også nødvendigheden af at danne en landsorganisation, der havde til formål at understøtte de lokale landboseniorklubber. Landsforeningens første bestyrelse blev valgt den 2. april 1997 og bestod af:

- Sven Ravn, Skanderborg, formand.
- J. C. Vestergaard, Brønderslev, næstformand.
- Fin Barkholt, Frederiksborg
- Grethe Carus, Hobro

Senere bestyrelsessammensætninger fremgår af en efterfølgende fortegnelse.

I 2011 bliver bestyrelsen, i forbindelse med en vedtægtsændring, udvidet til fem medlemmer. I alle årene har der typisk været afholdt fire bestyrelsesmøder om året og i de første år var det almindeligt, at bestyrelsesmøderne på skift blev afholdt hos bestyrelsesmedlemmerne. I de senere år har Pejsegården i Brædstrup været base for bestyrelsesmøderne, men det ene bliver holdt på skift hos bestyrelsesmedlemmerne med ægtefæller/ledsagere, for hvem der laves et ledsagerarrangement.

Den nuværende bestyrelse

Efter generalforsamlingen 21. marts 2016 er bestyrelsen sammensat således:

- Povl Hansen, Landbrugets Seniorklub Hjørring, formand
- P. C. Ottosen, Sydvestjysk Landbo Senior, næstformand
- Poul Jensen, Nordsjællands Landboseniør
- Birte Kristensen, Herning Landbo Senior
- Børge Jørgensen, LandboFyn Seniorklub Nordfyn

Efterfølgende omtales den lange række af opgaver som skiftende bestyrelser har sat i værk og gennemført.

Navn og vedtægter

Det vides ikke om der i forbindelse med stiftelsen af Landsforeningen den 2. april 1997 blev fremlagt og godkendt vedtægter, men den 3. april 1998 godkendte generalforsamlingen et nyt sæt vedtægter for foreningen med det lidt misvisende navn: Landsudvalget for Landbrugets Senior klubber

Foreningen var og har altid været en selvstændig forening, og således ikke et udvalg under en anden forening. I de første vedtægter står der bl.a.:

Landsudvalgets opgaver er:

- at tilskynde de lokale senior klubber til at give ældre landmænd med ægtefæller og andre med tilknytning til landbruget nogle positive oplevelser,
- at medvirke med råd og vejledning til klubberne og eventuelt samordne nogle fællesaktiviteter,
- at øve indflydelse på ældrepolitikken,
- at oprette et fælles sekretariat, som støtter disse aktiviteter.

Disse aktiviteter søges løst dels via de enkelte udvalgsmedlemmers aktiviteter, både i de enkelte klubber og på landsplan via sekretariatet. Landsudvalget består af fire medlemmer, hvoraf mindst én skal være fra Øerne.

På den ordinære generalforsamling den 31. marts 2000 ændres navnet til det retvisende: Landsforeningen for Landbrugets Senior klubber. I de følgende år ændres vedtægterne jævnlige, men på den ordinære generalforsamling den 28. marts 2011 hæves antallet af bestyrelsesmedlemmer fra fire til fem, og Øernes garanti for mindst et medlem fjernes. Valget i 2011 og alle senere valg har dog givet det resultat, at tre bestyrelsesmedlemmer er fra Jylland og to fra Øerne, idet der har været en forståelse af, at det er vigtigt, at alle egne af landet er repræsenteret i landsbestyrelsen.

De nugældende vedtægter er godkendt på generalforsamlingen den 25. marts 2013. Her ændres navnet til: Landsforeningen LandboSenior.dk.

Foreningens formål er:

- at støtte de lokale klubber i deres aktiviteter og give information af fælles interesse.

- at koordinere og samordne aktiviteter af fælles interesse.
- at fremme og forbedre vilkårene for medlemmerne
- at drive et fælles sekretariat, der understøtter disse aktiviteter.

Der er fortsat fem medlemmer i landsbestyrelsen uden krav om et bestemt geografisk tilhørsforhold.

Medlemsforhold

Som tidligere anført blev Landsforeningen stiftet den 2. april 1997. I det stiftende møde deltog 48 personer fra 24 klubber.

Nedenfor vises en oversigt over, hvor mange klubber der er tilsluttet Landsforeningen og hvor mange medlemmer de i alt har.

År	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Antal klubber	30	39	45 ca.	49	56	56	58	57	57	55
Antal mdl.	Ingen opgørelse			5.288	6.341	6.389	7.285	8.081	8.792	9.500*
% over 65 år	Ingen opgørelse			70	70	70	73	75	77	79
År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antal klubber	58	60	60	60	60	60	60	60	60	60
Antal mdl.	*10.000	*11.500	11.635	11.787	12.060	12.077	11.943	11.868	11.681	11.427
% over 65 år	81	84	86	87	88	90	91	92	93	94

* Medlemsopgørelsen i disse tre år er ca. tal, idet det ikke har været muligt at finde de eksakte data. Tre klubber foretager ingen medlemsopgørelse, hvorfor deres medlemmer ikke indgår i antal medlemmer.

Af tabellen ses, at Landsforeningen hurtigt får tilslutning fra de lokale klubber, og at medlemstallet stiger støt for at nå sit højeste i 2012. Herefter falder det svagt. Det ses tydeligt, at den procentvise andel af medlemmerne, der er over 65 år stiger år efter år. Det varsler et kraftigt medlemsfald inden for en overskuelig fremtid, med mindre det lykkes at få andre end tidligere landmænd med i vore klubber.

Medlemskontingentet startede med 1.000 kr. pr. klub for derefter at blive nedsat til 500 kr. Fra og med 2003 har kontingentet til Landsforeningen været uforandret 750 kr. pr. klub/år.

Økonomisk støtte til drift og projekter

I alle de år Landsforeningen har eksisteret, har dens økonomi i høj grad været baseret på tilskud fra det offentlige og fra fonde. Således blev det stiftende møde i 1997 finansieret af Foreningen Plan-Danmark.

I 1998 ydede Indenrigsministeriets Landdistriktpulje et tilskud på 70.000 kr. og Landlegatet finansierede i perioden 1998 – 2011 Nyhedsbrevene med 45-50.000 kr. de første otte år, hvorefter det faldt til 15-20.000 kr. Men den største økonomiske støtte stammer fra Tips- og Lotto midlerne, der gennem årene har været administreret af forskellige ministerier og styrelser.

I alle årene har det været en betingelse for opnåelse af driftstilskud fra tips- og lottomidlerne, at ansøgeren er en landsdækkende organisation, hvis formål er at yde en social støtte til ældre medlemmer. Organisationen skal drives ved hjælp af frivillig indsats og det vil i vores tilfælde sige, at Landsforeningens bestyrelse og de lokale bestyrelser skal være ulønnede. Støtte ydes til medlemmer over 65 år. Første driftsstøtte på 213.000 kr. fik Landsforeningen i år 2000 og den seneste på 603.622 kr. i 2016.

Landsforeningen videresender størstedelen af driftstilskuddet til de klubber, der har indsendt fyldestgørende medlemsoplysninger. De fleste år er tilskuddet til de lokale klubber blevet fordelt således, at alle klubber får tildelt et grundbeløb på 2.000 kr. – de to ø-klubber dog 4.000 kr. – og et variabelt beløb pr. medlem over 65 år. I 2016 udgjorde det variable beløb 27 kr. pr. medlem. De lokale klubber skal dokumentere, at deres andel af driftsstøtten anvendes til sociale og kulturelle arrangementer.

Nyhedsbreve

Noget af det første, der blev iværksat efter stiftelsen af Landsforeningen var udsendelse af nyhedsbreve. Nr. 1, september 1997 havde følgende overskrifter:

- Hvad er senior klubber
- Adresser på senior klubber
- Foredragsholdere
- Særlig støtte til Ulandsforedrag
- En uge på landbrugsskole
- Valg af ældreråd
- Dansk Slægtsgårdsforening

- Indsend vinterprogram
- Landsudvalget og sekretariatet

Signeret Jakob Kjær

Dette første Nyhedsbrev er et godt eksempel på senere nyhedsbreve, der almindeligvis udkom fire gange om året. Seneste Nyhedsbrev er nummer 75. Nyhedsbrevene blev i en lang årrække finansieret af Landlegatet, hvis midler stammer fra overskud fra Landbrugslotteriet. Nyhedsbrevene har i dag ikke samme betydning som tidligere, idet den elektroniske kommunikation mellem klubberne og Landsforeningen er både hurtigere og billigere.

Årsmøderne

I alle årene siden stiftelsen i 1997 har Landsforeningen afholdt to-dages årsmøder. Nedenfor vises, hvor og hvornår årsmøderne er afholdt og hvor mange, der har deltaget.

År	Sted	Datoer	Deltagere	Klubber
1998	Koldkærgård	2. - 3. april	57	26
1999	Dalum Landbrugsskole	25. - 26. april	70	26
2000	Tune Landbrugsskole	30. - 31. marts	*	*
2001	Nordsøhøjskolen	29. - 30. marts	*	*
2002	Rødning Højskole	4. - 5. april	109	*
2003	Borris Landbrugsskole	3. - 4. april	120	41
2004	Liselund, Slagelse	1. - 2. april	104	38
2005	Morsø Landbrugsskole	31. marts - 1. april	115	*
2006	Rødning Højskole	27. - 28. marts	153	47
2007	Fuglsø Centret	26. -27. marts	251	49
2008	Pejsegården, Brædstrup	31. marts - 1. april	222	52
2009	Pejsegården, Brædstrup	30. - 31. marts	240	53
2010	Pejsegården, Brædstrup	22. - 23. marts	257	56
2012	Pejsegården, Brædstrup	28. - 29. marts	234	50
2012	Pejsegården, Brædstrup	26. - 27. marts	235	51
2013	Pejsegården, Brædstrup	25. - 26. marts	257	54
2014	Pejsegården, Brædstrup	24. - 25. marts	268	56
2015	Pejsegården, Brædstrup	23. - 24. marts	262	53
2016	Pejsegården, Brædstrup	21. - 22. marts	262	51

* Det har det ikke været muligt at finde oplysninger for disse år.

Af opstillingen ses, at deltagerantallet nu har stabiliseret sig på ca. 260, og derfor er det kun Pejsegården, der kan huse os til en acceptabel pris, samtidig med at der ydes en god betjening.

Nedenfor vises årsmødeprogrammet fra 2016, som indholdsmæssigt er typisk for de seneste år. Tidligere har årsmøderne foruden foredrag, også indeholdt udflugter og gruppearbejde, men med det nuværende store deltagerantal, vil sådanne arrangementer ikke være muligt.

Program for årsmødet 2016

i Landsforeningen LandboSenior.dk

mandag den 21. og tirsdag den 22. marts 2016 på
Hotel Pejsegården, Søndergade 112, 8740 Brædstrup.

Program:

Mandag den 21. marts

11:00-12:00	Ankomst og indkvartering
12:00-13:00	Frokost
13:00	Velkomst og ordinær generalforsamling
15:00-16:30	Journalist og mediechef Jeppe Søe holder foredraget
Duk dig bonde! – Der kommer et angreb - et foredrag om,
hvad landbruget selv kan gøre for at forbedre deres image
18:30-24:00	Aftenfest med 3-retters menu og vin ad libitum
Underholdning ved sangerinden Trine Gadeberg samt musik
og dans ved Flemming Baade

Tirsdag den 22. marts

07:00-09:00	Morgenmad.
09:00	Morgensamling ved fhv. biskop i Viborg Stift, Karsten Nissen, der causerer over sange og salmer fra Højskolesangbogen
10:00	Værelser tømnes og nøgler afleveres
10:30	Foredrag ved Rødning Højskoles forstanderen, Mads Rykind-Eriksen, der taler over emnet "Opbrudskultur. Et signalment af Danmark under hastig forandring"
12:00	Præsentation af rejsen i 2017 til Vietnam og Cambodja ved Henrik Halvorsen, Albatros Travel.
12:30	Frokost og afrejse.

Aftaler med foredragsholdere

Én af Landsforeningens opgaver har gennem alle årene været at træffe aftaler med foredragsholdere, der var villige til at tage ud i de lokale klubber og holde foredrag om selvvalgte emner. Som eksempel gengives foredragslisten fra Nyhedsbrev nr. 25, september 2003, der netop viser den store bredde i mængden af tilbudte foredrag (adresser og telefonnumre udeladt):

Foredragsholdere

Vi har igen i år overtalt en række af vore erfarne organisationsfolk til at optræde i seniorklubberne. De fleste har trukket sig tilbage fra deres tidligere hovedopgave. Det er den, der nedenfor er anført ved navnet. De har indvilget i at fortælle glimt fra deres ofte rige erfaringsverden og gerne give en vurdering af den udvikling, de har været med i.

De enkelte foredragsholdere er naturligvis i deres ret til at sige nej, hvis de føler, at opgaven bliver større end de kan magte. De fleste var også med på listen i fjor, men nogle af dem har nye emner, og vi har også fået nye og stadig aktive personer ind i kredsen. Betingelse er, at pågældende får transportudgifter og materialer betalt. For kørsel i egen bil betyder det, ca. 2,90 kr. pr. km. Over større afstande kan aftales billetpris.

Tage Enevoldsen, kvægbrugskonsulent:

- En drømmerejse til New Zealand
- Landbokulturen i forandring
- Da farfar var ung, livet på landet for 100 år siden – uddrag af bedstefars livserindringer om landboliv, skole, højskole, sogneråd, amtsråd, landsting m.v. fra 1869 til 1940erne
- Sydafrika – kontrasternes land (lysbilleder)
- Island, en sagaø med en spændende historie og natur

Bent Jensen, fhv. forstander

- Landbrug og etik
- Visioner om et godt landmandsliv

Palle Høj, økonomikonsulent

- Japan, kultur og landbrug. Lyssbilledforedrag om at leve og rejse i Japan. Honorar 500,- kr.

Erik Hovgaard Jakobsen, fhv. afdelingschef

- 25 års rejseliv for landbruget 1970-95
- Dansker i tidens Europa
- Gik dansk landbrug tyskernes ærinde under krigen?

Frode Christoffersen, landmand:

- Landsbyen der forsvandt, evt. med lysbilleder
- Erindringens nødvendighed
- Gik det som det skulle?
- Eller efter tale. Oplæg til efterfølgende diskussion

Filt Jensen, MF, landbrugsskoleforstander

- Lysbilledforedrag om Kinarejse foråret 2000
- Landbrugets udvikling i det 20. århundrede
- Oplevelser på min vej siden 1926 – Tilbyder at være rejseleder i historiske steder i Sydslesvig og Marsken

Finn Riber Jensen, fhv. provst

- Hvordan får EU folkelig tilslutning?
- Tro og viden – modsætning eller supplement
- Luthersk/katolsk – oplevelser i Østrig
- Menneskets adel påny erkendt – et folkeligt foredrag

Hans Christian Jensen, skoleinspektør

- Fra folkeeventyr til videaskærm
- Landdistrikt og livskvalitet
- Hvad er livskvalitet? Folkeoplysning – livskvalitet eller en død sild
- Livskvalitetsspil
- Lokalt udviklingsarbejde med fremtidsværkstedet som udgangspunkt

Niels Gert Nielsen, forstander

- Fra kommunisme til demokrati – udviklingen i de baltiske lande
- Landbruget i Østeuropa og Rusland
- Etablering af en rådgivningstjeneste og landmandsuddannelse i Østeuropa med støtte fra Danmark
- Den erhvervmæssige, økonomiske og sociale udvikling i Østeuropa. Tilbyder også at være rejseleder til de baltiske lande

Daniel Jepsen, landbrugslærer

- Lysbilledforedrag om individuel rejse i Australien, New Zealand og Fiji-øerne
- Lysbilledforedrag - I Nordboernes fodspor til Færøerne, Island og Grønland

Knud Helge Jørgensen, gårdejer

- Herregårdsliv i gamle dage
- Livet på landet og som soldat under besættelsen og som fange i Neuengamme. Videobånd fra KZ-lejre. Helst kun øst for Storebælt

P. H. Knudsen, direktør

- Respekten og vilkårene for landmandsgerningen, Causeri med sange og anekdoter

Immanuel Møller, maskin- og bygningskonsulent

- Foredrag om Island med rejsebeskrivelser og over-head billeder

Arne Nielsen, landskonsulent

Fra Vestslesvig til Landbrugets Rådgivningscenter. Hvordan gik det til? New Zealand, Landet som tog opgøret med bureaukrati og støtte. Evt. med dias

Arne Bruun Nielsen, landbrugslærer

- Letland – m/u lysbilleder
- Indien - m/u lysbilleder
- Et liv i høj- og landbrugsskolens tjeneste

Tage Sams, chefkonsulent

- Oplevelser som konsulent blandt "frie landmænd" i Rusland og Baltikum

Ejner J. Stendevad, engang i LOK, nu pensioneret kontorchef

- Dansker i Europa Kommissionen 1973-2001

Svend Sønnichsen, fhv. slagteridirektør

- Mit liv og levned som slagteridirektør
- Andelsvirksomheder contra A/S selskaber

Jørgen Skovbæk, sekretariatschef

- Bøndernes indflydelse på Danmarkshistorien. Fra Margrethe d.1. til Margrethe II, om muligt belyst med lokale eksempler
- Den danske samfundsmodel – det lykkelige resultat af dansk landbønkultur, kristendom og europæisk tænkning
- Fra krigsårenes isolation til global åbenhed – dynamik og stabilitet i dansk landbrug gennem 50 år

Marius Toft, konsulent

- Polen – vort naboland. Erfaringer indsamlet fra 14 besøg i de sidste 5 år. Om historie, geografi, erhverv, politik, kirke og sociale forhold
- Det fjerne Østen med særlig henblik på Indonesien (Java og Bali), Østens kultur og skikke, befolkning, erhverv og religion
- Danske dronninger hentet i udlandet i 1.000 år

Interesserede klubber opfordres til at kontakte en eller flere af ovennævnte og selv aftale det fornødne.

Som det ses af den indledende tekst, er det forudsat, at foredragsholderne på listen ikke fik honorar for deres indsats, men nok dækket deres transportudgift.

I dag er reglen den, at foredragsholdere, der tager mindre end 5.000 kr. kan komme med på den gældende foredragsliste. Landsforeningens bestyrelse har den holdning, at den ikke behøver at promovere foredragsholdere med et tårnhøjt honorar, men Landsforeningen medvirker gerne til at lave gode aftaler med foredragsholdere, der modererer deres honorar.

Højskolekurser

De fleste af medlemmerne i landboseniorklubberne er jo børn af højskolen, og derfor har det også været en naturlig opgave for Landsforeningen at arrangere højskolekurser. I det følgende vises nogle af de steder, vi har deltaget, men ikke nødvendigvis fyldt hele kurset:

År	Sted
2007	Vrå Højskole, Lyngby Landbrugsskole, Jaruplund Højskole.
2008	Grundtvigs Højskole, Jaruplund Højskole.
2009	Rødning Højskole.
2010	Grundtvigs Højskole, Rødning Højskole.

- 2011 Bornholm Højskole, Seniorhøjskolen Nr. Nissum.
- 2012 Løgumkloster Højskole, Bornholm Højskole, Seniorhøjskolen Nr. Nissum.
- 2013 Rønshoved Højskole,
- 2014 Højskolen Østersøen, Rude Strand Seniorhøjskole.
- 2015 Højskolen Marielyst.

Da der var vigende deltagelse af vore medlemmer i de kurser, vi var medarrangør af, besluttede Landsforeningens bestyrelse i 2015 at ophøre med denne aktivitet, men anbefalede fortsat medlemmerne at deltage i de kurser som de finder interessante og spændende.

Udlandsrejser

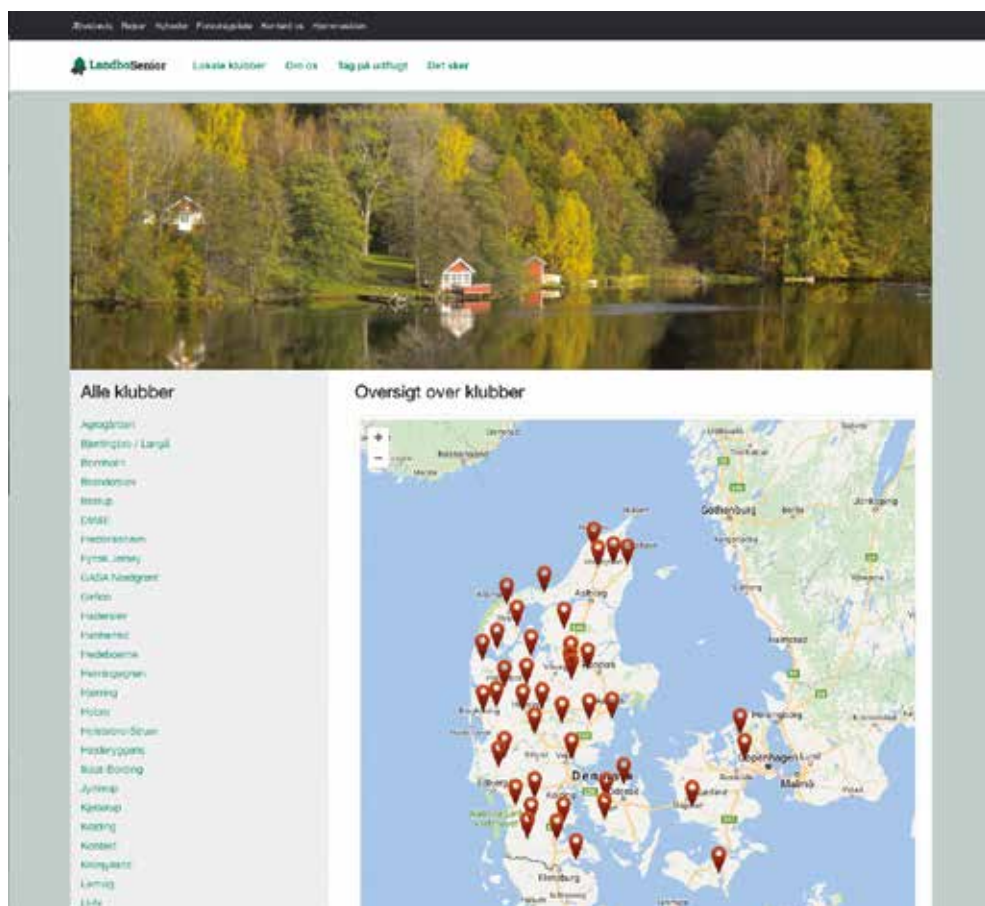
Både de lokale klubber og Landsforeningen har i alle årene arrangeret udlandsrejser med den arbejdsdeling, at Landsforeningen kun arrangerer oversøiske rejser, som det formodes, at de lokale klubber ikke er i stand til selv at gennemføre.

Således arrangerede Landsforeningen i 2004 i samarbejde med Dumas-Johansen en rejse til New Zealand med tidligere landskonsulent Arne Nielsen som eminent rejseleder. Samme år gik rejsen til USA og Canada – også med Dumas-Johansen – og med Niels Johansen som kyndig rejseleder.

I november 2014 og januar 2015 gennemførte Landsforeningen to rejser til Sydafrika i samarbejde med JLC Kommunikation med ca. 40 deltagere på hver rejse. Her var Jørgen Lund Christiansen og Gert Karkov fremragende rejseledere og alle deltagerne kom hjem med store oplevelser i bagagen.

I marts måned 2016 var der ligeledes to rejser med ca. 40 deltagere på hver – denne gang til Argentina og Brasilien med Mols Rejser og Christian Mols som yderst kompetent rejseleder.

Hjemmesiden

Allerede i 2003 var den daværende landsbestyrelse og Jakob Kjær så fremsynede, at de forsøgte at oprette en hjemmeside. Landsforeningen søgte derfor Indenrigs- og Sundhedsministeriet om støtte til projektet, men fik afslag, hvilket fik den konsekvens, at bestyrelsen opgav at oprette en hjemmeside.

I efteråret 2011 satte bestyrelsen atter gang i arbejdet med at oprette en hjemmeside og bestyrelsesmedlem Poul Jensen, Nordsjællands Landbosenior og klubbens sekretær Neel Wolff fik den opgave, at designe en hjemmeside, der blev præsenteret på årsmødet i 2012. Hjemmesiden har navnet www.landbosenior.dk og er løbende blevet justeret.

Det unikke ved Landsforeningens hjemmeside er, at alle lokale klubber kan købe deres egne sider, og her præsentere deres forening, deres bestyrelse og deres programmer. Det koster 500 kr. pr. år, som indbetales til Landsforeningen til dækning af omkostningen ved at vedligeholde hjemmesiden.

41 klubber har ved udgangen af 2016 valgt at abonnere på denne løsning. Neel Wolff er Landsforeningens webmaster.

Strategiseminar

På et møde den 5. december 2012 besluttede bestyrelsen at underkaste landsforeningens aktiviteter et serviceeftersyn, og det skete på et strategiseminar på Pejsegården den 5. februar 2013. Her blev der udvalgt 14 indsatsområder (med kursiv er anført resultatet):

Projekt 1: Nyt navn til Landsforeningen:

Generalforsamlingen vedtog navnet: Landsforeningen LandboSenior.dk

Projekt 2: Vedtægtsændringer:

Generalforsamlingen vedtog den 25. marts 2013 de nugældende vedtægter.

Projekt 3: Bestyrelsesarbejdet.:

Bestyrelsen besluttede, at der ikke er behov for en forretningsorden, men der blev udarbejdet et valgregulativ.

Projekt 4: Kontakt til de lokale klubber:

Der oprettes et adressekartotek over lokale formænd og et over kontaktpersoner.

Projekt 5: Inspirationsmøder med de lokale klubber:

I efteråret 2013 blev der gennemført fem regionale møder rundt omkring i landet.

Projekt 6: Tilbud om udflugter:

En del klubber har meddelt, at de gerne tager imod besøg fra andre klubber. De kan ses på hjemmesiden.

Projekt 7: Foredragslister og rejser:

Foredragslisten ajourføres løbende og kan ses på hjemmesiden. Der blev taget kontakt til Jørgen Lund Christiansen med henblik på at arrangere en oversøisk rejse.

Projekt 8: Årsmødet:

Da der er stor tilslutning til årsmøderne, fortsætter de efter samme koncept som nu.

Projekt 9: Hjemmesiden:

Der er tilfredshed med hjemmesidens nuværende opsætning, men flere lokale klubber må gerne have deres egne sider.

Projekt 10: Nyhedsbreve:

Nyhedsbrevene udsendes på mail seks gange årligt i ny opsætning.

Projekt 11: Sponsorater:

Det har ikke været muligt at finde fonde eller andre, der løbende vil sponsorere Landsforeningen.

Projekt 12: Synliggørelse:

Der er forgæves forsøgt at opnå spalteplass i LandbrugsAvisen. Udgivelse af egen kvartalsavis falder for dyrt ud og udsendelse af Nyhedsbrevet til samtlige 12.000 medlemmer på mailadresser er for ressourcekrævende. Derfor ingen nye tiltag.

Projekt 13: Papir, kuverter og logo:

Der er udarbejdet forslag til og fremstillet brevpapir med brevhoved og brev fod samt kuverter med logo og afsender.

Projekt 14: Seniorklubbernes historie:

Det blev besluttet, at bede Landsforeningens første sekretær, Jakob Kjær, om at skrive landboseniorklubbernes historie, hvilket han indvilgede i.

En gang imellem er det godt at få rørt rundt i gryden, og det blev der også på dette bestyrelsesseminar.

Regionale møder

I oktober / november 2014 gennemførte Landsforeningen fem regionale møder med følgende mødeplan:

- Kaffe, velkomst og præsentation.
- Landsforeningen orienterer.
- Erfaringsudveksling.
- Eventuelt og tak for i dag.

Fra Landsforeningen deltog på skift Arne Jørgensen, Peder Chr. Ottosen og Poul Jensen og i alle møderne Kristian Kamp Justesen.

Der var planlagt syv mødesteder, men de blev indskrænket til fem, som var:

Dato	Mødested	Deltagere	Klubber
21. okt.	Landbo Nord, Fjerritslev	20	6
21. okt.	LMO, Viborg	39	10
23. okt.	Hovborg Kro	24	7
29. okt.	Gefion, Sorø	17	5
05. nov.	Sønderjysk Landboforening, Vojens	35	7
I alt		135	35

Det var udbytterige møder, der fortjener gentagelse.

Afslutning

Skiftende bestyrelser har naturligvis haft mange andre gøremål end de ovenfor beskrevne, men sammenfattende kan siges, at oprettelse og drift af lokale seniorklubber og Landsforeningen har været og er en kæmpe succes båret frem af ildsjæle og engagerede mennesker med baggrund i landbruget.

Før afhændelsen af gården var det normalt det faglige, der bandt folk sammen, men derefter fandt mange et nyt fællesskab i landboseniorklubberne med foredrag, udflugter, bedriftsbesøg, udlandsrejser og meget mere på programmet.

Det er nok ikke for meget sagt, at etableringen af de mange landboseniorklubber er det største kulturelle tiltag i landbruget siden højskolebevægelsen.

Min tid som landsformand

Af *Sven Ravn*, formand for Landsforeningen 1997 – 2004.

Oprettelse af Seniorklubber

Da jeg i 1995 ikke var så aktiv i landbruget, fik jeg ideen til at stifte en Seniorklub for forhenværende landmænd med ægtefæller i Skanderborg Landbrugsforenings område. Jeg havde læst om noget tilsvarende i Brønderslev og kontaktede derfor Hanne Lisa og Jens Carstensen, Inger og Jens Therkelsen.

Vi holdt et møde, hvor vi blev enige om at invitere de medlemmer i Landbrugsforeningen, der var over 60 år, til et møde i Borgernes hus i Veng den 4. august 1995 sammen med deres ægtefæller. Her havde vi fået lektor ved Københavns Universitet, Klaus Bjørn, til at komme og fortælle om Anders Nielsen, Svejstrup Østergaard.

Anders Nielsen var en meget kendt mand på Skanderborg egnen, ja i hele landet. Anders Nielsen var agronom fra Landbohøjskolen og hans kone mejerske. Anders Nielsen var foregangsmand især indenfor andelsbevægelsen. Det var en meget spændende gennemgang Klaus Bjørn gav ud fra den biografi, han har lavet over Anders Niensens liv. Mødet sluttede med, at os der havde taget initiativ til arrangementet, blev valgt til bestyrelsen for den nystiftede Seniorklub, og jeg blev valgt som formand.

Ideen med Seniorklubber bredte sig til hele landet. Jeg blev bedt om at komme rundt til mange landbrugsforeninger for at fortælle om, hvordan vi havde gjort. Jeg var i Odder, Vejle, Flauenskjold, Lemvig, Varde, Skjern, Ringkøbing, Løgumkloster, Østfyn, Nordfyn, Århus/Hadsten, Silkeborg og Kjellerup. I 1997 tog jeg initiativ til at stifte Landsforening for Landbrugets Seniorklubber.

Samarbejdet med Tune Landbrugsskole

Vores første tur i Skanderborg var et højskoleophold på Tune Landbrugsskole. En start på de mange arrangementer, der har været i årenes løb. På Tune lærte jeg daværende forstander Anette Hartvig Larsen og lærer Ja-

kob Kjær at kende. Det var i samarbejde med de to, at Landsforeningen blev stiftet i foråret 1997.

Der var sendt invitationer ud til alle Landbrugsforeninger, der havde en Seniorklub, til et møde på Tune Landbrugsskole. Der var mødt 45 personer op som repræsenterede 22 klubber. Jeg fortalte om vores tanker om en Landsforening. Mødet sluttede med, at vi var fire personer, der blev valgt til at udarbejde vedtægter og formålsparagraffer for en Landsforening.

Jeg blev valgt til formand for den nye forening og Jakob Kjær blev sekretær. Jeg var formand for foreningen i syv år. I løbet af to år var der 58 klubber fordelt over hele landet og alle blev medlemmer af Landsforeningen. Jeg indkaldte til bestyrelsesmøder 3-4 gange om året og der var et årsmøde 1 gang om året forskellige steder i landet.

Som formand for Landsforeningen blev jeg sammen med Jakob Kjær inviteret til møde i Cuneo i Italien, hvor vi var med til at stifte en forening for Seniorlandmænd i Europa (C.E.R.A. Comite European Retraites Agricoles). Det var en stor oplevelse at være med. Vi var med fly fra Billund via Frankfurt am Main til Torino. Derfra med bus til Cuneo, hvor vi i to døgn var sammen med repræsentanter fra 12 europæiske lande. Vi var til modtagelse i Handelskammeret og på Rådhuset i Cuneo inden det stiftende møde. Der var gennemgang af vedtægter og valg til bestyrelsen for den nye forening, hvor Jakob Kjær blev valgt som repræsentant for Danmark. Det var et rejseselskab i Cuneo, der havde arrangeret opholdet, med hvem jeg fik et godt bekendtskab.

På andendagen var vi på en udflugt i omegnen af Cuneo, hvor vi så vinmarker og frugtplantager og vi besøgte et landbrug. Jeg blev så begejstret for Cuneo, at jeg aftalte med de to guider fra Venus Viaggi, Christine og Lauraat, at vi i fællesskab skulle arrangere tur til Cuneo for Skanderborg Seniorklub. Da jeg kom hjem bestilte jeg 40 flybilletter til Nice i Frankrig og aftalte med Venus Viaggi og de to guider, at vi skulle hentes i Nice i bus og derfra køre til Cuneo. Det var en stor oplevelse og blev en meget vellykket tur.

Der har været nogle meget spændende år i den tid, jeg har lavet arrangementer for klubben, bl.a. som før nævnte tur til Italien og højskoleopholdet på Tune med foredrag, udflugter og bl.a. et besøg hos Seniorklubben i Nord-

sjælland. Det blev en tradition, at vi hvert år tog på højskole. Dalum med besøg hos Østfyn Klubben, Hovborg Landbrugsskole med besøg hos Varde Seniorklub. Idrætshøjskolen i Brønderslev med udflugt til Læsø. Skyum Efterskole med besøg på flere godser: Nørrelund i Himmerland, Quistrup ved Struer, Vrejlev Kloster i Vendsyssel og Museet i Hanstholm samt et møde med Seniorklubben i Brønderslev og til sidst et besøg hos Lis og Lars "Klovborg", Brønderslev.

Det blev også til en Herregårdstur til Gyllingnæs, Rodstenseje, Rathlousdal, Frijsenborg, Jernit og Ulstrup Slot, en tur til Vestfyn med besøg hos Britta Schall Holberg på Hagenskov og Wedellsborg og Seniorklubben på Vestfyn, en todages tur til Lolland-Falster med overnatning på Næsgård Landbrugsskole og med Seniorklubben Lolland-Falster som guide, samt en rundvisning på Møn afsluttende med en middag på Høng Landbrugsskole. Vi har også besøgt tyggegummifabrikken i Vejle, Odense Stålskibsværft, Skanderborg Stålmøbler og flødebollefabrikken i Skanderborg.

Ud over den omtalte tur til Italien har vi været på en 8-dages tur på højskoleferie i Norge. Her besøgte vi Norsk Hydros fabrikker i Porsgrund, var tre dage på Skjerdingen Højfjeldshotel, besøgte Norges største skovbrug og sluttede af med to nætter på Dansk-Norsk Venskabsforenings hotel og conferencecenter, Lysebu i Oslo.

Vi har været på en 7 dages tur til Frankrig med besøg på vingårde, mælkeproduktion m.m. Og efter et højskoleophold på Jaruplund Højskole i Sydslesvig tog vi videre til Berlin i fire dage.

Der har også været 8-dages tur til Østrig, en tur på Gråsten Landbrugsskole, Sønderjylland og videre til Mecklenborg-Vorpommern i Østtyskland med besøg i Rostock, Warnemünde, Schwerin og Lübeck.

Vi har også besøgt Århus Universitet og Skejby Sygehus nogle gange, hvor forskellige professorer har holdt foredrag for os.

Ældre Forum

Da jeg havde stiftet Seniorklubben i 1995 hører jeg en dag i radioen, at Folketingets partier var blevet enige om, at oprette et forum i Socialmini-

steriet som rådgiver for socialministeren med professor dr. med. Povl Riis som formand. Denne Povl Riis udtalte, at han vil gøre andet og mere end at sende ældre mennesker til Tyskland og tvinge dem til at købe et tæppe på vejen hjem. Jeg synes det lød lidt spændende, så jeg skrev til Povl Riis og bad ham om at komme til Skanderborg for at holde et foredrag i Seniorklubben. Jeg spurgte ham også om han ville sørge for, at Landdistrikterne blev repræsenteret i Ældre Forum.

Povl Riis skrev tilbage. Han ville gerne komme til Skanderborg, men først i efteråret 1996. Det blev aftalt, at Povl Riis skulle komme og holde foredrag den 6. november 1996 på Skanderborg Hus. Vi indledte med, at bestyrelsen spiste en middag sammen med ham, hvor vi fortalte, at vi havde arrangeret en Højskoleferie til Norge, bl.a. med ophold på Lysebu, hvor vi havde fået et stipendiat til opholdet. Povl Riis opfordrede os til at søge et tilskud fra Kong Olafs Fond til turen. Jeg sendte straks en ansøgning og vi fik 20.000 kr.

Povl Riis holdt et foredrag om arbejdet og planerne med Ældre Forum. Jeg fik også Povl Riis til at komme til Tune og holde foredrag ved det stiftende møde af Landsforeningen i foråret 1997. Kort tid efter blev jeg inviteret til at komme til et temamøde i Ældre Forum for at fortælle om de ældre landmandsfamiliers ønsker om bolig i deres otium. Jeg rejste til København og tog til Ældre Forums møde i Socialministeriet.

Kort tid efter blev jeg ringet op af kontorchef Leif Sondrup med forespørgsel om jeg ville indtræde som personligt udpeget medlem af Ældre Forum, som afløser for forhenværende amtsborgmester Erling Tiedemann, der kun havde været med i et år. Jeg sagde selvfølgelig ja med det samme og det har været en stor udfordring at deltage i Ældre Forums aktiviteter 5-6 gange om året igennem de seneste næsten 10 år. Det betød, at jeg derved fik mange rejser til København og ved de lejligheder kunne besøge min datter, Inger-Marie og hendes familie på Thyborøn Alle.

Min tid som landsformand

Af *Fin Barkholt*, formand for Landsforeningen 2004 – 2005.

Det er for mig lidt svært at definere særlige ting, der skete i min formandstid. Jeg har jo været med fra Landsforeningens spæde start med Sven Ravn som formidabel formand og Jakob Kjær som en lige så formidabel sekretær.

Jeg gled jo som formand ind i et forløb, hvor der blev ved med at opstå nye foreninger/klubber, og jeg havde jo, som Sven Ravn, Jakob Kjær ved min side som sekretær, og stadig henvendelser om hjælp til opstart af nye foreninger.

En ting som jeg husker tydeligt og bedst, og har glædet mig mest, var da jeg blev inviteret med som gæst til Danske Landboforeningers delegeretmøde, på lige fod med Landbougdommen. Jeg fik stillet spørgsmålet af flere delegerede, om hvem vi i grunden var. Mange vidste ikke, at der indenfor deres lokalforening var en seniorforening eller klub.

Jeg sluttede som landsformand samtidig med, at jeg sluttede som lokalformand. En ring var sluttet for mig. Ringen startede med en post i bestyrelsen i Landbougdom, derefter mange års bestyrelsesarbejde i Nordsjællands Landboforening og sluttede med opstart af Frederiksborg Amts Landbose-nior, samt Landsforeningen LandboSenior.

Men hvor har det givet min kone og mig et rigt liv, og hvor har vi lært mange dejlige mennesker at kende.

Min tid som landsformand

Af *Kirsten Sørensen*, formand for Landsforeningen 2005 – 2010.

Min indgang til landbrugets seniorklubber

I 1995 solgte min mand og jeg vores gård i Rold og flyttede til Hobro. Jeg var stadig på arbejdsmarkedet, så min mand blev hjemmegående. Han var vant til organisationsarbejde og havde hørt, at man i Brønderslev havde etableret en seniorklub for landmænd. Det lød som en rigtig god ide, så han begyndte at arbejde på, at Hobro Landboforening også skulle have en seniorklub. Det lykkedes allerede i begyndelsen af 1996, og seniorklubben blev en stor succes.

Min mand var Hobro Landboforenings Seniorklubs første formand. Han var med til det møde på Tune Landbrugsskole, hvor Landsforeningen blev startet i 1997. Da han efter fem år ønskede at blive afløst på formandsposten, blev jeg valgt. Jeg var stoppet på arbejdsmarkedet, og havde fået et grundigt kendskab til bestyrelsesarbejdet i seniorklubben ved at høre på alle de drøftelser, der havde foregået rundt om vores køkkenbord.

Min deltagelse i landsforeningens arbejde

Jeg havde kun været formand for klubben i Hobro i et år, da jeg i 2002 blev valgt ind i Landsforeningens bestyrelse. Det var spændende og lærerigt. Bestyrelsesmøderne blev holdt privat, så vi kom rundt i landet og lærte hinanden godt at kende. Vore ægtefæller deltog også, og mens vi arbejdede, drog ægtefællerne på tur i omegnen. I 2004 blev jeg valgt til næstformand og tiltrådte som formand i 2005.

Arbejdet som landsformand

I 2006 blev jeg valgt til Landsforeningens formand efter at have fungeret i formandsstolen et års tid. Dengang var der 58 klubber tilsluttet, men kun 56 opgav medlemstal. Medlemstallet var på ca. 10.000 og 81 % var over 65 år. Da jeg sluttede som landsformand, var der ca. 12.000 medlemmer, men nu var der 87 % over 65 år. Der var 60 klubber, og med udviklingen – nogen vil sige afviklingen – indenfor dansk landbrug oversteg det antallet af landbo-

Det stigende antal deltagere har betydet, at LandboSeniors landmøder siden 2008 har været holdt på Hotel Pejsegården i Brødstrup.

foreninger. Det stigende antal klubbestyrelser og alle bestyrelsesmedlemmers stigende lyst til at deltage i landsmøderne gjorde, at vi måtte flytte landsmøderne fra diverse højskoler, hvor forholdene kunne blive trange og primitive for så mange mennesker, til Fuglsøcentret og Pejsegården.

Støtte fra tipsmidlerne

Det økonomiske grundlag for at drive landets seniorklubber og Landsforeningen hvilede foruden kontingenterne på tilskud fra Socialministeriets Ældrepenge. For at sætte mig grundigt ind i principperne for fordeling af midlerne deltog jeg i en høring arrangeret af Rådet for Frivilligt Socialt Arbejde på Christiansborg. Det drejede sig om de penge, vi populært kalder Tipsmidlerne.

Vi bestræbte os altid på at drive Landsforeningen så økonomisk som muligt for at få de fleste penge ud i klubberne. Af og til havde vi også held til at få nogle beløb til udgivelse af Nyhedsbrevet fra nogle fonde.

Allerede i landsforeningens første år blev der udarbejdet en liste over foredragsholdere i Nyhedsbrevet. Dengang satsede man næsten kun på tidligere formænd og konsulenter, og honoraret var en flaske vin. Men efterhånden blev listen mere alsidig og honorarerne større, og i min formandstid oplevede vi, at foredragsholdere henvendte sig til os for at komme på listen. Den blev et godt arbejdsredskab for klubberne, når der skulle lægges program.

Svært at opnå internationale relationer

I landsforeningens bestyrelse arbejdede vi på at skabe internationale relationer, så vi kunne fremme udveksling og gensidige besøg. Vi havde på et landsmøde besøg af Apolinary Wazbinski fra Polen; men det blev kun til dette ene besøg.

Vi var medlem af Comite Europeen des Retraites Agricoles, i daglig tale kaldet CERA. Det var en meget tung organisation at arbejde med, så derfor trak vi os fra samarbejdet den 1. oktober 2009.

Vi søgte i stedet kontakt med de nordiske landboforeninger, men fik at vide, at der ikke fandtes klubber eller foreninger, som kunne sammenlignes med de danske seniorklubber. Vi måtte konstatere, at vore vilkår var helt anderledes, og vi havde en helt anden måde på selv at tage initiativ til at danne foreninger end vore nabolande og det øvrige Europa.

Højskolekurserne

På landsmødets generalforsamling i 2006 blev det besluttet at nedsætte et højskoleudvalg bestående af Jens Grosbøl Nielsen, Jakob Kjær og jeg. Vi arbejdede henover sommeren og efteråret med at skabe kontakt til forskellige skoler, definere emner og foreslå foredragsholdere. Det blev starten på de højskolekurser, som landsforeningen stadig tilbyder.

Vi lagde i den første tid meget vægt på, at kurserne skulle dreje sig om værdier i samfundet. Vi tilhørte en generation, som havde oplevet store forandringer i samfundet og i særdeleshed i landbruget, og det var os magtpåliggende, at vi kunne videregive beretninger om de værdier, der havde været vores til vore børn og børnebørn.

En af de store glæder i min formandstid var de mange 10 års jubilæer, jeg kom til at deltage i. Det var spændende at komme rundt i klubberne og se lighederne og forskellighederne, men altid den samme begejstring for samværet.

Selv om hestene stort set er forsvundet som trækraft i landbruget er de fortsat udbredte i Danmark – nu primært som hobbydyr og til sportslige formål.

Der er sket meget i dansk landbrug siden dette luftfoto blev taget i 1953 af et velholdt husmandsbrug i Nr. Thise i Nordsalling, hvor høet dengang blev sat i stakke.

Min tid som landsformand

Af *Povl Hansen*, landsformand siden 2010

Da jeg begyndte mit arbejde i Landsforeningen 2010, var jeg klar over, at arbejdsopgaverne ville være anderledes, for i modsætning til mine forgængere, som gjorde et stort stykke arbejde med at starte Landsforeningen, og hjælpe nye lokale klubber i gang, var jeg meget bevidst om, at arbejdet fremover ville være, at fastholde de opnåede resultater og tiltrække nye medlemmer i samarbejde med de lokale klubber.

Med 60 klubber geografisk fordelt over hele landet, kommer der næppe flere nye foreninger. Allerede ved den efterfølgende konstituering viste det sig, at en bestyrelse på fire mand var en noget akavet størrelse ved bl. a. valg af formand. Vi kom igennem og kunne bagefter give hinanden håndslag på et godt og fremadrettet samarbejde. Det er da også lykkedes rigtig godt, også med senere udskiftninger i bestyrelsen. – Tak for det.

Året 2011 meddelte Jakob Kjær, at han gerne så sig afløst som kasserer, men ville gerne fortsætte som foreningens sekretær. Ved afslutningen på årsmødet 2010 havde jeg en god snak med Kristian Kamp Justesen, og da vi havde ens opfattelse af, hvordan foreningen kunne udvikles fremadrettet, var jeg klar over, at her var en mand, vi kunne bruge, hvis Jakob Kjær ønskede at blive afløst. Jeg fik bestyrelsens opbakning til at spørge Kristian Kamp Justesen, om han var villig til at tiltræde som kasserer den 1. januar 2011 og evt. senere overtage begge job.

Heldigvis fik jeg et ja, og vi fik fordelt arbejdsopgaverne, indtil Jakob Kjær ønskede at stoppe helt. Vi fik dermed et såkaldt glidende generationsskifte indtil Kristian Kamp Justesen også overtog sekretærposten. På den måde fik vi en rigtig god afsked med Jakob, som foreningen skylder en meget stor tak for hans utrættelige arbejde i foreningen. Han var en rigtig ildsjæl og inspirator for os alle, fast i troen på de kvaliteter, der lå og måske stadig ligger i landbo- og bondekulturen, når den er bedst.

Ved årsmødet d. 28-3- 2011 fremlagde bestyrelsen forslag til nye vedtægter. Hovedformålet var at få en ny bestyrelse på fem medlemmer, samt at rette andre ikke så væsentlige punkter. Der var ikke enighed i bestyrelsen om, hvordan formanden skulle vælges, men et meget stort flertal på årsmødet stemte for, at det var bestyrelsen, der selv valgte formand. Der blev ikke i de nye vedtægter fastsat geografisk tilhørsforhold, men årsmødet har siden stiltiende sørget for, at alle landsdele er repræsenteret i bestyrelsen.

Vi har senere revideret vort forslag til standardvedtægter for lokale klubber med bl. a. nyt logo og med opstart af hjemmesiden www.landbosenior.dk har vi opnået en god synlighed internt, hvorimod vi ikke har opnået den synlighed udad til, som vi godt kunne tænke os, på trods af, at vi har brugt mange kræfter herpå. Hjemmesiden startede op med 26 klubber, nu er vi over 40. Den papirløse kommunikation vil også fremover brede sig i vore klubber.

Ved årsmødet 2013 fik vi nyt navn: Landsforeningen LandboSenior. Det er et navn, der er i tråd med vores mailadresse og hjemmesiden. Navnet er kortere og mere mundret end det gamle og giver mulighed for at lokale klubber kan tage et tilsvarende fx Lemvig LandboSenior. Det er da også mit indtryk, at flere har gjort brug af denne mulighed.

Som før beskrevet, har vi ikke fundet en løsning på den udadvendte synlighed. Poul Jensen og P. C. Ottosen har haft mange forhandlinger med LandbrugsAvisen og øvrige landbrugsblade. Det store problem er her, at mange af vore medlemmer flytter til byen og på et senere tidspunkt melder sig ud af Landbo- og Familielandbrugsforeningerne. Der er det vanskeligt at finde en samarbejdspartner, som dækker alle vore medlemmer.

På et bestyrelsesseminar 2013 lavede vi et oplæg for arbejdet i landsforeningen fremover med 14 forskellige aktiviteter, som skal justeres eller igangsættes fremover. For eksempel:

- lave regionale og lokale inspirationsmøder,
- evt. deltagelse i lokalforeningers generalforsamlinger eller julefester,
- lave lister over klubber, som er parate til at hjælpe med udflugter for andre foreninger,
- lave oversøiske rejser, som mange lokalforeninger ikke magter selv,
- fortsat udvikle vores foredragsliste og årsmødet.

Mange af disse tiltag er sat i værk og strategioplægget ligger og skal selvfølgelig kigges i og følges op på løbende. En af de vigtigste ting i strategioplægget var afholdelse af regionsmøder med de lokale klubber. Der var fastlagt syv møder, som blev til fem, alle med god deltagelse. På grund af sygdom, deltog jeg ikke i nogen af møderne, men finder det er vigtigt for landsforeningens bestyrelse at komme ud for at høre, hvad I har af ønsker til arbejdet i landsbestyrelsen.

Rejser til oversøiske lande har været til debat flere gange og på årsmødet 2014, blev det godkendt at prøve en opstart.

Vi lagde ud i 2014-15 med en tur til Sydafrika i samarbejde med Jørgen Lund Christiansen og Gert Karkov, som begge deltog i turene november 2014 og januar 2015 med 40 deltagere pr. tur. I 2016 samarbejdede vi med Mols Rejser om to ture til Argentina og Brasilien. Alle rejser var hurtigt fuldttegnede, og de tilbagemeldinger vi har fået, har alle været meget positive.

Lidt anderledes ser det ud med tilslutningen til Vietnam og Cambodja, som vi udbyder i samarbejde med Albatros, der har tilrettelagt en speciel rejse for os. Vi håber rejsen kan gennemføres, og vil også fremover forsøge at finde spændende rejsemål

Vi har i mange år samarbejdet med forskellige højskoler om seniorkurser. Desværre måtte vi konstatere, at kun få af vore medlemmer gjorde brug af muligheden – måske på grund af, at de har valgt andre kurser end dem, vi var medindbydere af.

Heldigvis har rigtig mange skoler et meget varieret tilbud på kurser, som vi vil opfordre vore medlemmer til at tage del i. Vort eget årsmøde har jo også fået et præg af minihøjskole, og vi har i mange år kunnet glæde os over en meget stor interesse for deltagelse.

Forholdet til landbrugsorganisationerne

Rigtig mange af vore medlemmer har gjort et stort arbejde i vore landbrugsorganisationer. Det har derfor været en stor skuffelse, at vi er blevet mødt med et "nej-tak" hver gang vi har dem inviteret til årsmøde m.m. – en direkte uforsømmethed, har næstformanden kaldt det – og det står han ved og vi

Landsforeningens ledelse 2016

Landsforeningens bestyrelse 2016 er fotograferet sammen med foreningens ansatte. Det er fra venstre Neel Wolf (webmaster), Poul Jensen, Birte Kristensen, Poul Hansen, Børge Jørgensen. P. C. Ottosen og Kristian Kamp Justesen (kasserer og sekretær).

andre er enige. Dels fordi seniorklubberne direkte udspringer af landboforeningernes initiativpris 1997y til Brønderslev Landboforening og derefter bredte sig lynhurtigt over hele landet, men også fordi vi meget gerne vil være gode ambassadører for vort erhverv, og være med til at fortælle historien, som vi har oplevet den, og kæmpet for i vor tid i organisationsarbejdet.

Der har i min tid ikke været forsøg på kontakt med udenlandske foreninger. Tidligere bestyrelser har forsøgt og fundet ud af, at der ikke rigtig findes tilsvarende foreninger i vore nabolande. Vi har derfor prioriteret det hjemlige arbejde først.

Som før nævnt har min formandstid været lidt besværlig på grund af sygdom ind imellem, men ved fantastisk hjælp og opbakning fra den øvrige bestyrelse og især sekretæren er det lykkedes at opnå resultater, der har skubbet tingene i den rigtige retning – og jeg vil med glæde se tilbage på nogle rigtig gode år.

Bestyrelsessammensætningen

efter årsmødet i Landsforeningen følgende år:

År	Formand	Næstformand	Øvrige medlemmer	
1997	Sven Ravn	J. C. Vestergaard	Fin Barkholt	Grethe Carus
1998	Sven Ravn	J. C. Vestergaard	Fin Barkholt	Grethe Carus
1999	Sven Ravn	J. C. Vestergaard	Fin Barkholt	Grethe Carus
2001	Sven Ravn	Fin Barkholt	Grethe Carus	Arne Vind
2002	Sven Ravn	Fin Barkholt	Arne Vind	Kirsten Sørensen
2003	Sven Ravn	Fin Barkholt	Arne Vind	Kirsten Sørensen
2004	Fin Barkholt	Kirsten Sørensen	Arne Vind	Arne Jørgensen
2005	Kirsten Sørensen	Arne Jørgensen	Inger Kloster	Oluf Helmersen
2006	Kirsten Sørensen	Arne Jørgensen	Inge Kloster	Oluf Helmersen
2007	Kirsten Sørensen	Arne Jørgensen	Oluf Helmersen	Anna Grethe Larsen
2008	Kirsten Sørensen	Arne Jørgensen	Oluf Helmersen	Anna Grethe Larsen
2009	Kirsten Sørensen	Arne Jørgensen	Anna Grethe Larsen	P. C. Ottosen
2010	Povl Hansen	Arne Jørgensen	Anna Grethe Larsen	P. C. Ottosen
2011	Povl Hansen	Arne Jørgensen	Anne Grethe Larsen	P. C. Ottosen Poul Jensen
2012	Povl Hansen	Arne Jørgensen	Anne Grethe Larsen	P. C. Ottosen Poul Jensen
2013	Povl Hansen	Arne Jørgensen	P. C. Ottosen Poul Jensen	Birte Kristensen
2014	Povl Hansen	P. C. Ottosen	Poul Jensen Birte Kristensen	Børge Jørgensen
2015	Povl Hansen	P. C. Ottosen	Poul Jensen Birte Kristensen	Børge Jørgensen
2016	Povl Hansen	P. C. Ottosen	Poul Jensen Birte Kristensen	Børge Jørgensen

Ansatte i Landsforeningen i perioden 1997 – 2016:

Jakob Kjær	Sekretær og kasserer i perioden 1997 til og med 2010
Jacob Kjær	Sekretær i perioden 2011 til og med 2012
Kristian Kamp Justesen	Kasserer i perioden 2011 til og med 2012
Kristian Kamp Justesen	Sekretær og kasserer fra 2013
Neel Wolff	Webmaster fra 2012

Fortegnelse over lokale landboseniorklubber

Klubnavn	Mdl.	Formand 1.10.2016
Frederikshavn Landboforenings Seniorklub	139	Lisbeth S Jørgensen
Landbrugets Seniorklub Hjørring	258	Povl Hansen
LandboSenior Brønderslev	262	Vera Nielsen
Sydøstvendssels Seniorklub	270	Martin Andersen
Landbrugets Seniorklub Hanherred	178	Thorkild Gade
Nordthy LandboSenior	90	Ole Westergaard
Sydthy-Thyholm Seniorklub	330	Harry Gade
Morsø Landboseniorklub	253	Hans Jørgen Jacobsen
Landbo Senior Vesthimmerland	255	Martin Jensen
Landbrugets Seniorklub Hobro	284	Hans Ejnar Birk
Skiveegnens LandboSenior	453	Annemarie R. Pedersen
Lemvig LandboSenior	309	Niels Chr. Sværke
Holstebro-Struer Landboforenings Seniorklub	152	Erik Holmgaard
Landbrugets Seniorklub Kronjylland	200	Eskild Gundersen
LandboSenior Purhus-Tjele	228	Christian Andersen
Landbrugets Seniorklub - Viborg	267	Vagn Aage Kjeldsen
Bjerringbro / Langå Landboseniorklub	232	Børge Møller Pedersen
Kjellerup Landboforenings Seniorklub	213	Tonnie Rasmussen
Hedeboernes Seniorklub	123	Vagn Troelsen
Landbrugets Seniorklub Århus-Hadsten	152	Kirsten Lyshøj
Landbrugets Seniorklub Samsø	107	Lisbeth Sander Petersen
Ikast-Bording LandboSenior	113	Ejvind Holm Nielsen
Herning Landbo Senior	263	Erling Kristensen
Ringkøbing-Ulfborg Landboseniorklub	162	Poul Agergaard
Vestjysk Landboforening Seniorklub	180	Folmer Tarpgaard
Skanderborg Landboforenings Seniorklub	111	Uffe Clausen
Højdyrggens Seniorklub	141	John Østergaard
Midtjysk Landboforenings Seniorklub	367	Frede Mortensen
Landbrugets Seniorklub Odder	96	Jens Karl Rasmussen
Seniorklubben Østjysk Landboforening	61	Svend Steenbjerg
Øster Herreds Seniorklub	245	Jens Thorhauge
Nr. Nebel Landboforenings Seniorklub	82	Knud Ravn
Varde Landboforenings Seniorklub	331	Henning Ølgaard Bloch
Vejle-Fredericia Landboseniorklub	168	Per Foged

Fortegnelse over lokale landboseniorklubber

Klubnavn	Mdl.	Formand 1.10.2016
Senior-Gruppen KHL	242	Jørn R. Kongsted
Brørup Landboforening Seniorudvalget	Ej opg.	Henning Vejrup
Sydvestjysk Landbo Senior	209	Jørn Larsen
Røddingegnens Landboseniorklub	259	Sv. Rostgård Knudsen
Landbrugets Seniorklub Haderslev	543	Erling Haugaard
Nr. Rangstrup Herreds Landboforenings Seniorklub	190	Carsten Juelsg. Madsen
Åbenrå Landboseniorklub	257	Jørgen K. Ravn
Landbrugets Seniorklub for Vestslesvig	230	Hans Petersen
LHN-Seniorklub	121	Fedder Hindrichsen
LandboSenior Sønderborg	342	Johann Petersen
LandboFyn Seniorklub Nordfyn	132	Børge Jørgensen
Vestfyns Seniorklub	132	Flemming Marx Hansen
Østfyns Seniorklub	163	Kurt Klokke
Sydfyns Seniorklub	316	Niels Hansen
Agrogårdens Seniorklub	147	Svend Østrup
Fynsk Jersey's Seniorklub	103	Hans Erik Jørgensen
Nordsjællands Landboseniorklub	124	Poul Jensen
Landbo Seniorklubben Jyderup	63	Knud Brink
Roskildeegnens Landboseniorklub	57	Knud Hansen
Seniorklub Gefion Borup	54	Mogens Olsen
Sorø-Slagelse LandboSeniorklub	142	Arnt Rytter
Østdansk Landboforenings Seniorklub	Ej opg.	Erling Nielsen
Sydhavsøernes Landboseniorklub	454	Kristian Stausholm
Landbrugets Seniorklub Bornholm	51	Grethe Viborg
DM&E Seniorgruppe	140	Marius Pedersen
GASA Nord Grønt's Seniorklub	61	Gunner Christensen
Medlemmer i alt 01.01.2016	11.607	

Gennem de seneste 25 år er landbruget i stigende omfang blevet energiproducent – med investering i vindmøller – dernæst i stadigt større biogasanlæg, både som gårdbiogasanlæg og senest som store fællesanlæg, der samtidigt fjerner lugtgener og markant forbedrer gødningsværdien af gylle. Men nu trænger også store solcelleanlæg sig på, som det tidligere er set i Tyskland. På billedet ses et nyt biogasanlæg, Rybjerg Biogas i Nordsalling, som leverer opgraderet biogas til naturgasnettet.

Livet efter landbruget

Udgivet af: Limfjordsforlaget, Skive, på vegne af
Landsforeningen LandboSenior.dk med
økonomisk støtte fra Foreningen Plan-Danmark

Redaktion: Kristian Kamp Justesen
Fotos: Jens Utoft mfl.
Layout: Jens Utoft, Profi Kommunikation

Tryk: Rosendahls
Papir: Multiart Silk 130 gram

ISBN: 978-87-995379-5-2

Alle rettigheder forbeholdes.

Kopiering af indhold i denne bog må kun finde sted på institutioner og virksomheder, der har indgået aftale med CopyDan, og kun indenfor de i aftalen nævnte rammer.